

4296

رَبُّو عَبْدِ الصَّامِرِ

دیوانا
کرمانجی

بهره‌دهنده هینانا

عبد الرقيب يوسف

وزاره تی کاروباری سه‌ره یارمه‌تی چاپ کردنی داوه

طبعة الاباب في النجف الاشرف

4296

رَبُّو عَبْدِ الْقَدِيرِ

دیوانا

گرمانجی

بہر ۱۰۰ روپے

عبد الرقیب یوسف

وزارتہ تی کاروباری سہرو یارمہ تی چاپ کردنی داوہ

طبعہ الارباب فی النجف الاشرف

پيشه كى

دهه يفا كانونا پيشى دا زساللا ۱۹۶۱ وى چاخى كو من
هات و چونا كتيب خانانا عنتيك خانانا موصل (مکتبه متحف
الموصل) دكر زبو نفسينا هنده كى زميژويا كورد و كوردستاني
- سه يداي منى زانا (سعيد الديوه چى) بهريوه بهرى عنتيك خانانه
(مدير المتحف) كه شكوله كا دهست نفيس (ك شكول او مجموعه
مخطوطه) پيشا من دا نهف كه شكوله دساللا (۱۱۸۱ هـ - ۱۷۶۷ م) دا
هاتبويه نفيسين زلاى (طرفى) يه كيك نه ناس (بجهول) دقئى
كه شكولى دا كه لهك هونراوين (اشعار و قصائد) كوردى و عربى
ته و كه سه نه ناسه زبوخو نفيسى بو دوى چاخى دا يانى دوسه دونه ه
(۲۰۹) سال زبهريا نهو هه ر وه كو كه لهك كه سى نشتين
پر بها زبو خويان كوم دكه ن .

من (۱۸) هونراوين (شعرين) كوردى دنيف وئى
كه شكولى دا ديقم يين ههشت شاعرين كوردين كورمانج و كه ون
بون نه وين كو زپيشيا (۲۰۹) سال بونه .

من نهف هونراوين هه گه لهك پر بها زانى و من زبو خورا
نفيسى نهف هونراوين هه يين فان شاعرانه :

(۲) هونراوين (على حريرى) (۵) مهلاى باتى (باتهى)

(۲) فهقه هئى تهيران (طيران) (۲) مهلاى جزيرى و دنيف

دیوانا ویدا چاپ (طبع) نه بونه (۳) مینا (۱) . ماچن (۱) منصور
گرگاشی (۱) صادق (۱) مه لای جزیری وفه قه هج تهیران .

من سی هونراوین دیتر په یدا کر بهك ژوان یا با ته ی به نه واکو
پیشیاوی نه وه به :

« ژچریا پاشی پی پیدا مه لای با ته ی کاغی » .

نه واکو دیتر یا (به کر به کی نه رزیه) یادیتر چارگوشه یا
(رباعیه) شیخ احمدی خانای به نه وف سی هونراوه (ملا خلیل
کورئ محمدی بیدوهی) له بازاری موصلی ژبو من کوتی به
ملا خلیل پیره میره کی که له ک بیر تیژه به لی چارگوشه یا خسانی
نه واکو به چار نه زمانیه براده ره کی دیتر ژبو من هنارد .
چاخی کونیزیک بو فی دیوانی چاپ بکه م به ریز سه یدا (شیخ
مدوح محسن) بریفکانی دو هونراوین (شیخ نور الدین)
بریفکانی ژبو من هنارد . هه روسا دو هونراوین شاه پرتو هه کاری
من وهرگرت ژگوفارا دهنگی کیتی تازه) .

من به باش زانی کوفان هونراوان چاپ (طبع) بکه م
وکو دیوانه کی بناقی (دیوانا کرمانجی) چونکه ژفی ناغی
باش تر نه هاته بیرامن و نه وف دیوانه (۲۵) هونراوه نه هه تسانه
نه هاته چاپ کرن یین پرتونه بی نه وف هونراوین هه که له ک پر بهانه
چونکه یین هنده ک شاعرین که ئینین کوردن وکو (علی حریری)
نه وی کو که فن ترین شاعری کوردی کورمانجی به کوبه نه زمانی

کوردی و شیوه‌یا (لهجة) کورمانجی .. به‌هدینانی شعر کوتیه
 و نقیسیه له‌چهرخا ده‌هی کوچی (القرن العاشر الهجري) دا
 و سازده‌هی زایینی (السادس عشر الميلادي) وه‌ئف چاخی
 ملای جزیری بویه به‌لی وه‌ادر دکه ئی کوبه ته‌مه‌ن (عمر)
 ژوی مه‌زن تر بویه و پیشیاوی شعر کوتیه . وه‌تا نه‌و من
 هونراوین (علی حریری) دنیش تو کتیباندا چه‌ف بی نه‌که‌تیه
 وه‌روسا من نه‌زانیه کولنک هنده‌کان هه‌بی ژبوئی نه‌ف
 دوهوراوین وی پر به‌انه و نه‌هاتیه زانین هه‌ تانهو کو شاعره‌کی
 کوردی کورمانجی دیکه هه‌بی له‌ پیشیا (علی حه‌ریری)
 و ملای جزیری و فه‌قه‌هی (طیران - تیران) و مهر و سان
 نه‌هاتیه زانین هه‌ تانهو کو شاعره‌کی کورد شعر کوتیبی و نقیسی‌بی
 له‌ پیشیا (حریری) و (جزیری) به‌ شیوه‌ی سورانی (اللهجة
 الكردية السورانية (المکریة) یان له‌چاخی نه‌ئان دابیی به‌لکو
 (دیوانا نالی) یه‌که‌م دیوانه به‌ شیوه‌ی سورانی کو (ملا خضری
 نالی) دانیه له‌چهرخا نوزده‌هی زایینی (القرن التاسع عشر
 الميلادی) دایانی بدوچه‌رخ (قرن) دوامیا علی حریری و ملای
 جزیری و دوامیا ده‌رکه‌فتنا شعرو و یژه‌یا (ادبا) کوردی یا
 کورمانجی باکوری (الکرمانجیة الشمالية) یانی به‌هدینانیا
 نه‌و (نیستا) نه‌ئف ژبوچی و هایه ژبوچی بدوچه‌رخ (قرن)
 و یژه‌یا کوردی کورمانجی له‌ پیشیا و یژه‌یا کوردی سورانی هاتیه
 سه‌ر روییج زه‌مین ؟ .

من دبیرم هوبئی (سبببئی) قی ئە ئە یە کو دەر که فتنا سبە هیا
 میزویا کوردستانا سیاسی ونو (ظهور فجر تاریخ کردستان
 السیاسی الحدیث) له چەر خا دەهی کوچی وشازدەهی زاییفی دا
 ئەوا کو ژجه نگا (شهرئ) (چال دیران) سالا (۱۹۲۰ هـ -
 ۱۵۱۴ م) دا له نیفت بەینا (سلطان سلیم) و (شاه اسماعیل
 الصفوی) یانی له نیفت بەینا تورک و ایرانیان دا یانی ژیه کیتیا
 کوردان میرانین کورد له کوردستانا ناوندی (کردستان
 الوسطی) داله ژیر حکمئ تورکان دا ووه رگرتنا هئندەک ژمانی (حقی)
 ئەتە وایه تی یان (قومی) له نیفت دە و له تا عثمانیا تورکان دا .
 ئەف یە کگرتنا کوردان بەرێگەیا (شیخ ادیسی
 بدلیسی) بو .

دبئی ئەف بە کگرتنا کوردان ئەگەر راست بی بیژین و کو
 (اتحاد فدرالی) بویه له نیفت بەینا فەرمان ره وایه گانی کوردی
 کورمانجی دا (الامارات الكردیة) و دەر که فتنا میزویا کوردستانانو -
 کار (تأثیر) کر بئ له سەر زانایین کوردان و له سەر بیروباوهرین وان
 و کو بیروباوهره کا ئەتە وایه تی (قومی) کون به ته خلیته کا نو په یدا
 (بشکل بدائی) و نه بشی مانایانو (لیس بمفهوما الحدیث)
 ئینجا زانایین کوردشعر به ئە زمانی کوردی کورمانجی دانین
 ونقیسین و کو علی حریری و ملای جزیری و فهقه هی تهران
 هه تا گه هشته احمدی خانی و ملای باته بی . . .

بهی جهی مگریان وسنه وشهرزور وهانه بو چونکه بیوتر
ژیر دهستی ایرانیان دا بونه وله نیف وی به کیتی دا (اتحاد)
نه بونه .

دیژن بکوردیا (هورامان) شهر هاتیه نفیسین ژپیشیا
کو به کوردیا سورانی بیته نفیسین وکو کورمانجی بهی تشته کا
وها نه که تیه دهست . دچاخنی حریری ، وجزیری ، وته ایراندا
که لهک جه نکک رودایه له سه ر خاکی کوردستان له نیف بهینا تورک و
ایرانیان دا وگه لهک جاران بازارو کوندین کوردستانی ویران
بونه ژ (هکاریا) و (وان) هتا (دیار بکر) . وجانی
(روحی) کوردایه تی به ته خلیقی که فن هه بویه و (میر شرفخانی
بدلیسی) نهوی کو کتیا (شرفنامه) نفیس به دسالا
(۱۰۰۵ هـ) دا دمیزویا (تاریخا) کوردان دا له نیف میرین
کوردستانی که رایه ژبوتهوی کوردان بکه بهیه ک ویه ک بگرن
ویه کیتی یه ک دروست بکهن (اتحاد فدرالی) پایتیه خقوئی
بازاری (جزیرا بوتان) بی مهر وکو (امین زکی) فی دیژری
دهرباری شرفخاند (تاریخ الکرد وکردستان ص ۱۵۲) .
دئی (دیوانا کورمانجی) دا من میژویا ژیا نا (تاریخ حیاة)
علی حریری وته یران وباته یی نفیس به وکوز اینمه وهنده ک تشتین نو
دمیزویا ژیا نا فان دا من نفیس به خاسما (خصوصاً) دهرباری

علی حجریری و تهرانی کوه تار نهو نه هاتیه نقیمین به چاکی
وهندیک تشتین نو به لئی که متر دهر باری (با تیه بی) و نه وانی
دیتزی من نقیمیه .

به لئی من زانه بون نه بویه دهر بارا (میما ، ماجن ،
وصادق) و نه دین هه نه هاتنه ناسین هه تانهو هنده دزانی
هه می یان دپیش (۲۰۹) سال بونه به لکو دواز وژدا (فی المستقبل)
هندک شعرین دیکه بین ثان هه رسی یان بدهست به که فی وریانا
وانژی بیته زانین .

ههروه سا زینا (منصور) و بکر به کک و شاه پرتو زی باش
نازانین .

من نه هه دیوانه نقیمیه به ته خلیتا نقیمسی نا کوردیا نهو
به لئی خه لهت تیداهیه به چونکه نقیمینا من بکوردی
لاواز و کزه هه می سهه (فتحه) به (ه) هیسا بچوک
وهه می بهر (ضمه) به (و) و او من نقیمیه و کو
(وهه .. و ..) و (کول .. گیل) به لئی من ژیر (کسره)
به (ی) بی نه نقیمیه چونکه نه گه مه سهه و بهر زانی
و به (ه) و (و) مه نقیمسی دبی بزانی نه وادیت ژیره
(کسره) به .

ههروه سا هندک ووشه (کلمه) بین کورمانچی وه کوسورانی
نایی بیته نقیمین ژبهه (التباس) و تیک چونا مه عناوی
ههروه سا هندک ووشین سورانی رنقیمینا من هاتنه و من

قى بەخەلەت و شاش نازانم چونكە سورانى و بەدىئانى دو زمان
نىنن بەلكو يەك زمانە دى. روژ بە روژ شيوہ كائين (لەجاتى)
كوردى نيزىكى يە كتر بە كين يانى تىكل يەك بە نقيسەن نەك
ھەمى بەدىئىيە و يان سورانى بى .

من ھندەك ژوو شائين (كليات) عربى بە (املانى)
عربى نقيسە يە ھەر و ھەر ھندەك ووشە يين كوردى ئە وین كو
(ص) و (ط) تىدا ھەنە ھەر من بە (ص) ، (ط) نقيسە يە
و كو : « صورگول » و « ھەد .. ھەد » ، « دھورم »
« طنارى » ، « طااطا » و « طازى » چونكە ئەف ووشانە بە
(ص و ط) نینە خوندن دكورمانجى دا لەنك خەلكين بوتان
و بە ھەدىنان و ھكاريا و طورى و گە لەك ناوچە يين (مناطق) دىترژى و ئەم
نەشەن بىژين « ھەسا نینە چونكە چاخى ئان ووشانە دخوين تو
(ص ، ط) ژيان دھيسە نەك (س ، ت) « سورگول و تانا
تارى » .

ھەروسا ئەف ووشانە و گە لەك دىكەژى و كوئە وان بە
(ص ، ط) ھاتنە نقيسەن د (املای) كە ئنى كورمانى دا .
ھندەك دىژون (ص ، ط) دنە زمانى كوردیدا نینە .
ئەوى بابەتى گوتنە ھندەك ووشين خەلەت دنيئف ئان
شەران دا ھەنە من نەدشا يە راست بکەم چونكە من ئەف ھونروانە
بە نقيسە نە كا راست نە دیت ژبو قى ھندەك ريزك نەرە وان .
بەلكو ددوا روژدا ئەف ھونراوين (شعرين) ھە بە نقيسەنە كا

راست تر بینه دیتن .

وهه روسا نه ژب هونراوانه یین ژان شاعرانه نه چونکه ناھی
وان ددواهییا ژان هونراوان دا تین دوستی بهك نه بی چونکه كه م
بونه یانی نه (تمامن) .

هیشتیا من نه شهیه كو نه ژب کتیبه بی پال پیقه دان بوهندهك
زانایان بوکوم کرن و بلاف کرنا بهره مین شاعرین کرمانجین
که ژن .

عبد الرقیب یوسف

۱۹۷۰ / ۷ / ۶

علی حه ریری

دیسان ژنو عشقا بهری پر نه زنده رونم نانه شه
زولفا مُزین عه نه بهری ده عوا تکهل خالا ره شه

خالا له دیمعی دل ره وَا سه دروحو جانم بن فدا
صوتم که لو بیوم تی نه ما تهر کم کرن عقل و هوشه

عقل و هوشم بونه نه سیر دنیا کو که ه که ه نیته پیر
دیم شُبّهتا بدرا مشیر زولفا ژوه ردی بین خوشه

وهردان ژنیفت زولفا دهرین شعلا به نه فشی تی وه رین
بالاو قدا عه ره رین هه ریان له سهر ماری ره شه

دیسان بیج حه ی تیتو ته چیت احمای امواتان ته بیت
وجهان مُداه نور زی ته چیت دیم شهبی شمعاً که شه

شمعاً شه بستانان نه وه وهردا گولستانان نه وه
سری ته بستانان نه وه شوخا (حریری) دل که شه

عجیب لطیف و چندی به نه زمان نه زانو (رومی) به
ناکه ه ز عشق بازان نه به مه ستو خومارو سهر خوشه

سهر خوشی جاما شهر به تی دیم شو بهی شمعاً ظلمتی
حوریا دباغی جنتی سهر داری چه ندین مه هوه شه

مه هوه شی کووه ستان صَفْ به صَفْ نه وها ته دهر (مصری) تکهف
وان گوت (علی) یو لا تخف مه بمر دنی قهوی خوشه

علی حه‌ری

دلجی محزون که فارهت بیت که نیم شهب تازه مهمان تیت
به مزگینی بشارهت بیت که مهمام جانی جانان تیت

★

که مهمان جانی جانانه له سهر چه هقی مه مهمانه
به مالا جملگی خازه که شاهمی جملگی خان تیت

★

وهره نهی شاهدی شیرین ز عشقاته دل تیخسیرین
به جان منزل که می میرین طلب کاری که سلطان تیت

★

طلب کارین دل نارائیم مه دیم یارین بویی شائیم
له به زنا عه‌رین داییم سیه مارلی به جولان تیت

★

سیه ماران کره سهیران له جوتی شبهتی جیران
کو خاصوعام بیون چهیران له جیران عه‌نهر نه‌فشان تیت

★

دوزولغین عه‌نهر نه‌فشانن دوله‌علین شه که‌رستان
عه‌تیق و دورو مهرجانن له حوضان نابی حیوان تیت (۱)

(۱) نه‌ف و شاننه وهاهاتبون : آب حیوا ، اصلان ،

به . سیرا

عجیب بر که مراری تیج له سه دتی قوسی طاری تی
سیه په نجین خوماری تی زخموران دونه سلان تیت

★

ژمخوران توخموری به چی هشت عقربا ژوری
طوفا بیت معموری له برجان خون به سیران تیت

★

عقارب هاتو بی حهد هات له وی برجا زه به رجهد هات
هه بالا قوسی أسود هات له طه لبه می ماهی تابان تیت

★

له هه یقا که و چیرین کامل هه هه ملان رانه هشتن دل
و جمله دا صمین سننیل له هندای کولستان تیت

★

کولستانا خودا رسته له چار اطراف دلان خوسته
بنه فشو نیرکزا مه سته جینسوری له عل و ریحان تیت

★

ره یا چین سوسنو و وردن له (شیخ علیی) غریب فوردن
وهرستی آهرو زه وردن هه و سه د چار دنه فغان تیت

★

ژنه فغانان نه مایم تیر دعوا گوینی تونهز بی ژور
به بیه شهر دو اصلح دیر حه تا فی قاصدی جان تیت

★

به یمنه روشه مالینج و هره هنداقی بالینج
ژدهست ناهاو نالینج چه ره نکک فریاد ژنه سمان تیت

✱

به فریادو به ماواره ژدهست ناهاون ته و کاره
مه لازم به ندهئی ژاره ژسیدی چه فه رمان تیت

✱

سیدی حق تَنظَر فیرا د اقلیمان علم کتیرا
قطارا که وهه ران فیرا ژنیت کانا به ده خشان تیت

✱

تهفت شعره ته مام نینه هنده کی لچ که تیه هه زوه کو دیار
بو ژ (المجموعه الخطیة) .

شعره کی تر به نااقی علی حریری دنیت هم کتیه به دا هانویه
نقیسین به لام به هرا که له ک ژی که تیه وهنده کی تر نایز خوندن
تهفته هنده که :

خه لقنا به بن

هه چار که نار سه پیران به که ن هندی له بن ویران بکه ن
ملیکی عه جهم تالان بکه ن ته و پاشی حو کمی خوندی کار خوندی کار
شان تاراج بکین .

زیرین له طوقن تانج بکین که له لواز زکل بی شو مار
که لواز دصورن طوق دزه ره نه قشی سه وادی کین دهر .

مه لاي جزيری

نه‌وه دو هونراوین (شعرین) ملای جزیری یه کوله ناوٹ
دیوانا ویدا چاب نه‌بیه له‌ورا به‌باش زانیم نه‌وٹ دو هونراوه
له‌که‌ل ژان هونراواندا چاب بکه‌ن .

و (ملا احمدی نال به‌ند) تخمیسای شی شعری کریه .
که‌له‌ک شعرین دیتژی من دیتنه یی جزیری نه ونه‌هاتنه
چاب کرن .

ئیرو ژجمالاته دلجی من به‌برینه
الله چه حبیبی چه طبیعی شه‌که‌وینه

مشلی ته نه‌تاده‌م ونه‌ابراهیم نه‌نوح
یوسف به‌ته محبوب و له‌یعقوبی شیرینه

غیرئ ته نه‌ن ده‌رصدقی بحر وجودی
له‌و لازمه‌م نه‌م قصدی بکن راهی (مدینه)

کاوا کوتوهای بویه روناھی له‌هه‌رچا
ئیدی مه‌نه‌دی ظلم و خرابی شه‌شیرینه

که ردی تونه بویا نه دبو چه رخی به دایر
سه رکه شته ژشه وقتی ته نی نه مه لکینه

★

چاره ک تونظر که منیی مسکینی غریبه
به رده مه ژحه بسی وژیندانی دهرینه

★

معراجی دگهل که س نه بوی صدری رسالت
قاصد ژخودی بوته به (چیریلی) نه مینه

★

ابوبکر و عمر هردو ژحیتا ته دنان
مقتول ژفرقاته چه عثمان و علی نه

★

اسمی ته یه مکتوبه دگهل اسمی خودای
چه ند مذنب و عاصی به وی نافی غه فرینه

★

فه همی منه قاصر و نه شیم و ه صفی ته داکم
مداح ژتورا خالق و هندی مه له کینه
دائیم ژخیالاته مه سه د ناله دلدای
له ورا ژمثالاته چو سور گول مه نه دینه

★

ظالم ژه شهری کفری نه ماقط ددنیدا

جنت بهوی ره مزی خه ملین حورو په رینه
شمس و قمر و شمله ز رویی ته دابو
یا موم ز ته بوموم و شه مالی ژنایینه

★

عکسی ژره حنی ته شهب و روزان و دخازن
هندی کو هه نه خه مله ئی مرآت و نایینه

★

چارهك تو شفاعت كه به نابق خو ژبو من
له ورا كو (مه لئ) غیرتی ته امدادی چو نینه

★

مه لای جزیری

تهی دل وهره وقتتی بحال داکن کنایا هندیان
عه بدال به بن هم لا ا بال دیسان زده ست وان خه مریان

دیسان زده ست وان سورگولان پرچان ژخالا فلغلان
په رده ژطای سنبلان به ندبوم به داڤا به ندیان

به ندبوم به داڤا عنبرین شاها ژبن په ردا بری
ره نکین سیاه ژئی کوبرین دایته چه نکئی چندیان

دایته چه نکک و حرب وشهر زولفا ژقوسی بی وه تهر
تیکدا خورین تورک و ته تهر ده نک تیتته نیفا سقیان

سوتهم مه دیم نه ز بوم مدام چونه زده ست عقل ووه فام
بجنون نه ز صحرا مقام دل که فته زاری نه فعیان

نه فعیان له سهر واسلمسلین رهش مار زدرچان که ملین
دبه ردا به نیر باغی گولین دائیم خیالا چه بسیان

مه حیوسم نهز زیندان قه فوس شاها ژمن کرتن هه وهس
زاغا ژدیم ره نکئی وه رهس مخلوق ژمسکی جسمیان

✱

مخلوق ژمسک ره نکئی جسد دندان ولیف له علو بهره د
بیوا نیه نهوره نک چوقه د دمغرب و دشرقیان

✱

نینه د شهوق نهوره نک زهری انسانه که مثلی پهری
مهولا ژنوری ناهری نایت ژوی دن وصفیان

✱

(احمد) مه به چه ورو چه فا توتهرک مه که امری اله
له و عاقبت وی بین فه نا بکره طریقاً شرعیان

✱

فہ قہہ ہی تہیران

ایرو زده ست حسنا حبیب سہر کہ شتہ نو حہیرانم تہز
من عشقو محبت بون نصیب سہوادی سہر کہ ردانم تہز

عشقی کہ لہک سہ ودا کرن بی مالو بی مہودا کرن
نوراچرا وندا کرن موسای عمرا نمہ تہز

موسا زده ست حسنا بہ نور شیرینیا خالین دہور
سجدہ برہ بہر کوهی طور نیزیکی رہ مزی وانم تہز

رہ مزی کودی دلپہر بکن چارہک بہ چہ شمان سہیزا بہ کن
دی کوهی قاف کہر کہر بہ کن بچرو حی پر کو قانم تہز

من تہا زده ست کو قانو قہہران من صبر نائیت لہ سحران
شوبہ تی مہ وجین دبحران قلزہ منی عمانم تہز

قلزہ مو بحرین دہہ فقی ناگری عشقی کو کہ فقی
دی دصوڑیت شوبہ (نہ فقی) من دی بہ پی زانم تہز

من ديه 'محببت چه رنگه صوهتمه دوزا پريشکه
من مودام دل زي به هنگه بنالينو نه فغانمه نه ز

✱

نالينا طير وطيوران کالينا چه نکو بلوران
غولغولين دقصورو قصوران بلبلين خوش خانم نه ز

✱

بلبلم دائيم دخونم نه زيقين نه زته به بينم
دين ديم سهودا دمينم سهرخوش و سوکرانم نه ز

✱

سهرخوش و نه بهتر کرم ته زعلتتا رنگ زهرکرم
ته صوتم و کهر کهر کرم ته ناکرو بريانم نه ز

✱

ناکرو پيتا دلدا مه عنه يان داغان کوهلدا
نه و کتاب ناچت دوچلدا حافظي مه دحانم نه ز

✱

حافظي مه دحو په سه ندان روهنيا محبوب و رندان
بي حساب و هر بون دفندان صوتيني بي جانم نه ز

✱

صوتمه ققط پيت و ناره نه کوشتمه ضرب لي ديانه
من دهمه ک صبروا قراره نه خوشي پر زانم نه ز

✱

نه خوشی رهنک لبی نه مایی دهست له سهر فالپی نهایی
وان دکوت زچا فی گه های کوشتی عه ینانم نهز

★

کوشتمه هه ردو عیونان یان کی ییت نسبت زنونان
رادکت نهو قتل و خونان کرتییی زندانم نهز

★

کرتیمه انصاف دمیرنه قاضی و مفقی نه پیرنه
قهید کرم کهس بی خبییرنه به زنده تی هجرانم نهز

★

مادبه ندا فرقه تاته جان فدای خدمه تاته
داببینم ره حمه تاته نوبه داری خانمم نهز

★

نوبه داری قلدییی خو ده رکه هه قانی ده رکه هی خو
بینه بیرو ناکهییی خو توله یییی ناستانم نهز

★

توله یییی ده رکه هه یارم شه وث و روزان نوبه دارم
وه ستایییی ده ر انتظام چاؤریییی سلطانم نهز

★

چاؤث ریییی سرآ له پیشم مقصدا نه زلیی فنیشم
هجرتا یوسف دکیشم یعقوبییی کنمانم نهز

★

گوره بو یعقوب ز دیننی ز پوره دیا داغا نه قیننی
که ر دین نه که بریننی حه و جه یی لوقمانم نه ز

★

وان دگوت لوقمان طبییه کوته من خهف عه نده لیبه
شاقییی دهر دان حبیبه پی با و هزو نیمانم نه ز

★

سوند دخوم ساعدو دهستان که قرو سه یلیت له بهستان
من بخوم لچور حان به به ستا به راحه تو ناسانم نه ز

★

عاشقا راحه ت یا کینه ناگرو پیتا دلنی مه
چهند هزار مه دجان دینمه محیطی نه سمانم نه ز

★

خوزی من صد سهر ۴۵ بونا صد هزار دهف پیمه بونا
نه و هه مو له د چین ته بونا هیژ بوان نفاصانم نه ز

★

نه ز کزو زه ربوم ز قه هری دی ده قیک چه بکت ز بخری
یان دو چاف چه بکن ز سحری بی دیتنا عه یانم نه ز

★

صد هزار چاف من دینا بایه کی پوره هلینا
خطوخال من تیر به دینا عشقه قوتی جانم نه ز

★

سهرگه سى عشق تى اثر كت صهده هزار پهردان ديه ركت
مه مويان دى كه ره كه ركت طازيو عوريانم نهز

★

په رده چو نه زمانه طازى دل سرا محبوب دخازى
من عبادت عشق و بازي بى مه يو مه بخانم نهز

★

خانيم بادو مه تى مه غنيم يو هم چه نكو نه تى
من ز عشقان هه به هه تى سهر خوش و سوكرانم نهز

★

سهر خوشى ناواحه ياتى مجلسا رقص وسه ماني
دى چه كم به صرم و صلواتى به كوزه و فنجانم نهز

★

نهو مه بى كرده ن دريزان شيشه و وان باده ريزان
من نه ما هش له نشيزان لوده فته را دينانم نهز

★

(ميم و حى) عاقل نه دهردا سيجله يا عشقى و دهردا
له و قلم نانى به سهردا مه عفويى غفرانم نهز

★

ووشه كان ماناي به سورانى

سهودا ، مهودا سهرگهردان

بريان نه مان (اباده)

مومله ده زوی باداوی وشه می دروست	فندان - فندك
نه كری	
چاوه روان	چاقرین
حییی عباده تی دیرانایه (جمعها قنلال)	قلته
وه كو نه شكفتی بچوك بی	
بهرد	كه قر
روت	طازی

فقه‌هی تهریران

به چار کریمان دین مو حکه مین بی و جهو صورت ناده مین (۱)
دکه نزا قنمندا قنمدا مین نهف مسأله راست لهوه تی

★

راسته قوی نهف مسأله اصلی قسان دزانی ملا
حینا کو بو (قالوا بلی) ماهون نه بون دحضره تی

★

دحضره تی ماهون نه بون دخدمه تا باخوی خوبون (۲)
لههاتی دنازاسته بون (. . .) وهر وژا ناخره تی

★

حه تا هه بین نه م مانلین هشیار به بن نهی غافلین
نه م دی ژحه یاتی ده ست هلین ژوه عده یا نه مانه تی

★

باری نه مانه تی وی لهوه ناکم سیاست وی لهوه
فرضو کفایت وی لهوه حشرو به یانا کاغه تی

★

باری نه مانه تی ناس بکه ن نه رخاردت هون راست بکه ن (۳)

(۱) (کریمان) وهادی تومه

(۲) (باخوی) وهاماتویه

(۳) نه ن : یانی نه کهر

خو زوسپیدی یو خلاص بکهن په شیمانیت قیامه تی

نهو (میم وحی) قلوبو مطالان هه ربوان فکرو خیالان
راست دکن په ندو مثالان شاعری نصیحتی (۵) .

هندهك له پمیشیا تی شعری وندا بیه ونه مایه له ناقت وی کتیبی دا

(۵) (المجرعة الخطية)

هونراوا مهلا و فقهه

نه‌ئا خاری شعرا ملای جزیری و فقهه‌هی ته‌یرایه هه‌ردو شاعرین مه‌زن پیکشه نه‌ئف شعره (مناظره اوحوار شعری) گوته دبازاری (جزیری) دا هه‌روه کو وهادبیژن دئی شعری دا وتودخونی هه‌روسا نه‌ئف شعره گوته دسالا (۱۰۳۱ هـ) (۱۶۲۱ م) دا هه‌روکو فقهه دبیزی دئی شعریدا نه‌ئف هونراوه که له‌ک پرهبایه چونکه دباردکه کو ملا و فقهه دچه چهرخی (قرانی) دا بونه .

ودپیش دیتنا ئی شعری کهس نه‌دزانی نه‌ئف هه‌ردو شاعرانه دچی چهرخی دا بونه له‌ورا میژوئانان نه‌زانی بون به‌زه‌مانی وان و خه‌له‌ت به‌بورن و کو امین‌زکی کو دبیزی د (تاریخ الکرد و کردستان ص ۳۳۶) دا : ملای جزیری دچه‌رخنی شه‌شی کوچی دایه و ته‌یران ده‌ه‌شتی کوچی دا بویه وهه‌روسا که له‌کین ترژی خه‌له‌ت به‌بون وه‌کو دکتور بلیچ شیرکو (یانی احمد ئریا بدرخان) د (القضية الكردية) دا و ماموستا سجادی و شینج محمد مردوخی ئی . . .

ملا و فقهه دئی شعری دا دپاش کو سلامان له‌یه‌کتر دکهن ده‌ست به‌چما مکن (الغاز) دکهن دواهی مه‌دخی به‌ک تردکهن وزوی دچن سه‌رکانیا نه‌ئین یی زیویه کتر داغ و کوئانین خو درژینن ژنه‌ئینی دچن بو‌عاله مالا هوتیه‌ت ، و تصوف ، و (وحدة الوجود)

پاشی جاره کی دیتر تینه سهر باری عشقو نه ثینی : عشقا بلبل
 وجوانیا صور گول و (وصفی طبیعة) پاشی ددواهیای فی شعرا
 کران بها و به رفره مدحی به کتر دکهن و دلسوزیا خریان ژبو به کتر
 پیشان ددهن و سپاسی به کتر دکهن . دشین بیژین نه شاهه به که م
 (اول) پیکمه کوتنا شعریه (محاوره) دده با کوردی دا .

فهقه

سلامان حقیری صهدهفک دفی کوتی کن
 نیر د (جزیری) حهقه کو له (تملی) کن
 هلاکین ژدهر با تیری دهرمان دثیت کو لی کن

ملا

سلامیت ملائکتان بیی حه دو بیی حه سین
 به قه دریی ثافی شهطان ژمه دان له (میم و حی) کن
 هلاکین ژزه حه تان دهرمان لام و بیی بن

لهقه

شهر به تا لام و بیانی نه زنادم به حه یاتی
 دمه دننا دال و رییان دبار یین نه باتی
 ظاهر دکن مه غنه یان ژحسنا بت ولاتی

ملا

ژنه قشمن بت ولاتان مه سینه بت خانیه
تعمیناوان صفاتان تجتلا دقوبی مه یه
دعیدو شهف بهراتان ژوان را مه سجد آیه

فقهه

سجده یا شوکری جارهک بنه فهرضیت وصالی
نه پورده بهک نه ستارهک له بهر وه جهیت هلالی
احسن الله تبارک ژحسناوی جمالی

ملا

جمالا نورین صافه دوه جهین تجتلا بی
حروفین دکه شافه ضمیر ددن مه عنایین
حامیم عین سین قافه دره مزا معصایین

فقهه

حی بیت دهفت حامیمان نقتطان لی په یداکن
اسمیت ددو طانیمان میمان ژئی جوداکن
باقیته سهر جهم میمان عشقی ژئی په یداکن

لا ۴۸

هفت خشم تهژی باده دمه‌ی که ده‌یا قدمی
خما کورمن ژموراده عشق ریته جاما جه‌می
له‌وحی کونون لی‌صاده فه‌یضی ژئی‌ذا اقلیمین

فقهه

ساقی‌بینی خه مرا نه‌زلی نوروقلم ژن‌افرانند
داریتبه له‌وحی. نه‌و‌الی رزقو نصیب‌پیی تقدیراند
نه‌بو مورادا مایلین نه‌قشینی بجاز: پیی صورتوراند

لا ۴۹

نه‌قشینی بجاز طلسمه مظهر ژره‌نک مرثاتی
سورته له‌بال من اسمه مستمایه دُجلا‌بینی
حرفین دنورین جسمه (کاف‌ها) به دنیا‌یاتین

فقهه

(کاف‌ها) اسمی کوره طوغرایه د‌تنزیلین
جسمی خو‌کوهی (طوره) د‌معنایو تاویلین
جمال زعین نوره که‌و‌که‌به دقه‌ندیلین

مهلا

که و که ب دیم به شه ره نوره که مَسْرَه تی
چه حسنه ک مُصَوَّرَه اسمک زالله تی
یقین به خو مَظْهَرَه چه رخه ک سهد خه رکاه تی

فَهقه

خه رکه به من حجاب به ستار د کیت جمالی
عه قوری رهش خو نقابه نه دیکم ژهلالی
په روانه لهو بَعْدَابَه مهجوره ژشه مالی

مهلا

شه مالا ژعه یمنی نوره شه فهق کولین ستار تی
په روانه بی دستوره له چه رخج سه مادار تی
چه یران سیرآ غفوره له و جان فدای یار تی

فَهقه

یاری حقیقت خالقه جن جان فدادا ئی که ئن
راسته و درسته صادقه چه ره نکک قش و ناری که ئن
ته نجو لطیف و لائقه باغی (اِرَم) دائی که ئن

مهلا

باغی ژ نور و دره قلی یاردی لهوی ظهور بیت
سپینده یاشه فه قلی مظہر زعینی نور بیت
پرتو ژ حسنا حق لی داعه کسه بی قصور بیت

فہقہ

عہ کسبی ژ حق دبینن لهوہ جہینن تہ محبوبان
له حالہک تہم نامینن ژسرا وان مظلوبان
کہہ دنالن کہہ دخونن دورن ژوصلا خوبان

مهلا

فریاد ژدہ ست فرقه تی ددورین ژسلطانان
تیرہ ژرہ نکلی بہرقی ہہیبہ تاوان خاقانان
روژہ ہاتیہ شہرقی دنالن ژکوٹانان

فہقہ

کوٹان تیت مہر داران بیج حدو بی تہ ژمارن
تیری دوان ہہساران صدہ چاران صدہ ہہزاران
خہدہ نکین دنوباران نہی خہف دبارن

مهلا

نهیِ دل در شینین تیرین دسیاه گوشان
دومیرب غَضَب دکشینن له قتلومه بی هوشان
ز قاف و اووسینن خه ده نگیین اسود پوشان

فهقه

دونون دسیهه ره نگیان وان سهر له من دکیشان
دهرین دوان خه ده نگیان له قلبی مه ده رویشان
عاشق زده ست به هنگن زداغو زه جرو تیشان

مهلا

داغین دپر دکه لن خه بهر ژناتیت کوئن
به ک بیان دهر ب له دان هناف ژبه ر دسوژن
کوماندار درهش قاتلن که ز له دل به جوتن

فهقه

که زمین (عین) و (صاد) ان به اشارهت رمزو سیرن
کشاندن گوشه بادن محبوب ته تیر ناژرن
تیرین دوان جه لادان باطن ددل دفرین

مهلا

ټاورې جونې به له ك بهر قهك ژسه ماواتې
خورشیده چهرخا فه له ك هاتیه نیش مرآتې
انسانه بصورت مه له ك یا حوری به د جستانې

فقهه

حوری تیک چه مابن پهری هم دوی کافې
همو دره ننگ چرابن نیریکی شمس و طاقې
ژشهرما خوبانان ژحسناوی کول باقې

مهلا

وان شهرمه زدیمخ زهری عقره بان دهر ب له دلدان
خورشیدو ماه موشتهری پیرو دمقابلدان
انسان به شکلی پهری یان حوریه صورت ولدان

فقهه

پیرو یقین خالن دعه قدا ټری تایې
دوروژن دوهلان له دیمخ وی له یلایې
بی وصفو بی مثالان دره مزرا شه که ر خایې

ملا

بەرەمزو كوفتو سرآن نه باتن نه و ژنیرن
(...) عشوہ یین له علو ذوران لؤلؤ شہ کەر بهیژن
غەدە نکین دئاوران عاشقان دبەر یژن

فەقە

عاشقین له بو لیقان شاہاشہ ژخو دیرا
سە لوہیا بہو سیشان بە لکین ژزینقو ژیرا
حەرامن خەو دشیما له کەسی موحبە تی ژیرا

ملا

کەسی کوئیک دڤیتن مەق بە بە اَلْفَتَن
شینان کوخە و ناڤیتن ژیرا موحبە تی
عاشق له پەن و تیتن ژجە زبو ژفرقە تی

فەقە

فراق تیک حرقة تە بەمیدە ژخیالی
توتاکە بەزە حمە تە بلبل ژبەر جمالی
کوین قیظ خەو کە تە دورە ژوصالی (۷)

مهلا

زه حمت به من وصاله عاشق زهر چه ز به تی
لهوتیت بدهردو حاله زهر قاری شه عشه تی
دهما کویت شه ماله نظر دپهروانه تی

فته

پهروانه له ودمریت خوش نیه تهو بزینتی
ضعیفه خوناکریت تیزه بهرقا تهوئینی
پهردی ناصه بریت پهرده که مالا دینتی

مهلا

پهروانه لهو دصورت زله معه یا چه زباتی
فدا کرن عمروژین دکه شفا سه به حاتی
کودا ژنوقه بزی باقی بیت دحیاتتی

فته

حیات به من ههر وصله دولات کهر به بن لاتک
مراد بنخوهر اصله تیک به بته صفاتهک
ژهوو تیک نیمه فهصله واحد به مینت ذاتک

مهلا

واحد ذاتك فہرده تہ جہلا دوان صفاتان
لہ علین ددل نظردہ لہ جملی تہ عینا تان
توہم بویہ پہرده بہ اسمی بت ولاتان

فہقہ

لات صورہ تہ ک حہ قہہ زاسمائیت حہ قانی
لہ بال من مسحہ قہہ دنیث کہ شفا سبحانی
لاہوتہ ہر مطلقہ دناسوتا انسانی

مهلا

انسان بہ من ناسوتہ کہوہر دنیث صدہ فی
زعالہ ما آجیروتہ شمس ہاتیہ شہرفی
تسزل زلاہوتہ محبوبہ جام ذکہ فی

فہقہ

کہ قا کوکوزی طاس تی نازک وسپین زہندن
جامامہ یا خاص تی بنیرن طالب چہندن
وہ خون زدہستی راستی بہ مدحان محبوب خونندن

مهلا

وصفين ذمجبوبان له داغيټ گول جه ياتن
قوته ژبو قلوبان گولاښو وځوند نه باتن
ژنغميا مه دحا خوبان عاشق ژبه ر دجند بن

فهقه

عاشق به ووصفو مه دحان ذفراقى دصبرى
نسيم بيت ژوان تهر جان بلبل خوځى په كرى
خون دى دهر بيت ژجور حان به داغين گولج به مرى

مهلا

بلميلن وي گول شه ني ژا زل هر دپيژن
مه تا ابد ژمعه نهى كه وهه ران دپه ريژن
حرفه كى ژوصفان ته ني عالم تيك نابريژن (ه)

فهقه

جه ماكن تيك عالمج هموان به استادكن
حرفه ك ژاله وحى قندمى بيتن به شرح مه وداكن
نايټه بهر قلمج بحران نه به مدادكن

مهلا

نه سرين و گول طه به قهك سحره ژباغي گولان
ژنه سته رين و هره قهك به سه مه صاحب دلان
هره ف خاهي سه به قهك چي ترن ژسه د سچلان

فهقه

احسن ژتو سه به قان قلم ژقه نديو نه باتي
له صحيفه يا و هره قان دريژت ناوا حدياتي
ده ست بده ست ژطيقان مه لك تينه آجستاني

مهلا

نه فه ساته ژعه نه زه ژوبادو مسكي دريژن
چه شاخو نه ي شه كه ره نه بات و قه ندي دريژن
نقطاته خو كه و هره سه د بار كه و هره دريژن

فهقه

گولم دده ستي خاران اسمي (محمد) ناغم
بليم دکولزاران ژعشقي له و زراغم (۱۰)
دره مزا مهرداران توروژي نه ز حطاغم

مہلا

دورم ژکولیت به خواناۛه له وزه ری شو بهت بهم
سومنا عه رهق ژطلاۛه دفرقتی دبرژهم
نیرو ژمهرداران توجطایق نه زسه م

فه قه

برینداری عشقی مه دورم ژسیها بهان
دزانی مّداخی کیمه دهزارو یه ک و سهان (۱۰۳۱ هـ)
تّناخاهی (مه لای) مه له مه مو أرض و جهان

مہلا

چه ندی کود کوزهم دکیشم صبرو خیری
شو بهه تی چه نگک و ژهمیم هلاکم ژده ربا تیری
تّناخاهی (فه قیم) ایروکه د(جزیری) (۱) .

(۱) شعره کا ریتر وه کو فی شعری هه یه یاملا و (میر
عماد الدین) ه میر عماد الدین یه که ژمیرین جزیری و ژوی شعری
تی ته زانین نه فی میره که له ک شاعرو زانا بویه نه دوره گوراوی
ژدیش وان ههشت گوران دابی وه کو گورا (۷ لای جزیری)
نهوین دنیفت (مدره سا سور) دانه له جزیری به لای چونکه
سهیدا احمدی ژنگی نه و شعره چاب کریه دنیفت شرحا دیوانا
ملادا نیتر چاب ناکم .

چار گوشه یا احمدی خانی

ته‌فا خاری چار گوشه‌یه‌کا (رباعیة) زانایی مه‌زنی کوردان
(احمدی خانی) به چار زمانان کوتی‌یه : کوردی ، فارسی
عربی و تورکی .

ته‌فا چار گوشه‌یه‌مه تانهو نه‌هاتیه چاپ‌کرن .

فاتِ عمری فی هواک یا حبیبی کل حال
آهو نالیم هم دمم شد در فراق ماو سال
گر بیمنم قایم دل‌رسین چوق دن اولیش‌در حلال
دینو ایتتر بوم ز عشقی من نه‌ما عقلو که مال

انت فکری فی فؤادی أنت روحی فی الجسد
له شکهری غم‌های تو ملکی دلم ویرانی که‌رد
داده‌گلدیم عشق اِل‌نندن ایستیرم سسندن ممدد
وان ته‌تاران برنه به‌غما عقلو دینو ملک و مال

طلال غم‌سی‌زاد هم‌سی شاع ستری فی المکلا
آشنه‌ئی جام وصالیم چون شهیدی کتر بیلا
یوقسه‌سین دیوانه اولدون نیجه حالیم ای‌دلا

يا زَنُوفَهُ عَشْوَهُ يَهْكَ دَامِنَ حَبِيبِيَا جَائِبِ غَزَالِ ..

بت هجراناً حبيبي لست منسى عالماً
مهردم نهز دهردي فراقتي غافلي نهز حال من
جانو دلدين عرض قلدیم حالمی جازانه بن
عرض وحالا من تو غافل قسط نه پرسی عرض حال

هل لنا من نعمة وصل الحبيب من نصيب
أفتادم بزدرت بی چاره سترگردان غریب
دردمیز چوق لك سندن اونه بوق هیچ بر طبیب
نهی طبیبی من دهوائی دهردي (خانی) ههر وصال (۱)

(۱) روایه تهك هاتیه (حسینی کربلا)
من هوزراوهکا (شعره کا) دیتر یاخانی دیتییه دواهیایوی

نه قهیه :

« کهر نه دانم روزی مه حشهر کودینم دل بهری
دی چی لیکهم (جنة) بی پئی وه ربکه هم خاکوسته ری » .

باته‌نی

ته‌ی نَهْتَنِ تَوْنَهز عرش حقی فرشی شه‌یرا
ته‌ی پرتوی نوراته جهان گه‌شته منیرا
ته‌ی سینه‌ی عالم بکه په‌روای اُسیرا
قد کان لك الفضلُ لك الجود کثیرا
أُرْسِلْتُ اِلَى الخلق بشیراً ونذیرا

طاها تو رسوبی ملکی عرش عظیمی
دور بحر کمانی تو ته‌نی دُرّ ایتیمی
لؤلؤ صفتی دور صدیقی بحرین کریمی
احسن تری نه‌ز یوسفی صدیقی حلیمی
ماکان لك الناسُ شیبهاً ونظیرا

ته‌ی سه‌روه‌ری دین مه‌بطی آیاتی مُکترَم
اسمنی ته‌یه هندی صفتجان بویه مُفترَم
لطفاته شیطین و سما کر نه مُرجَم
که‌ر تو نه بویا قسط نه‌دیو چه‌رخنی مُعظَم
طوبی لمن اشتهت له کنت بِجیرا

ئەى ئەلىنى لەبىت عَظْمى ژمىمى دكە [حسباً
 جوشان و خروشان ژفراقاته يە دەريا
 پرشوق خوهارو بته سەر كەشته 'شربتاً
 هەرچى كو به شرعاً ته عمل داره ددنیا
 كانت لهم الخلدُ حريراً وسريراً

✱

فخر المکانى پادشەهى ته ختى مدينى
 يهك لحظه كه ها عرشى خهرامان به مشيفى
 ته چه رخى فه لك بونه ژسەر كه شقى ئە ئىمنى
 خلقى كونه ئىنت بته إيمان و يقينى
 نيك بونه خسارات و سيبصتون سهيرا

✱

بارانى صلالتان ژخودا صبح و عشيماً
 بهر سیدی مختاری رسولی عربیماً
 بهر آل و أصحابی حبیبی قریشیماً
 صدیق و چه فاروق و چه عثمان و علیماً
 كانوك في الدين معيناً و ظهيراً

✱

ئەى سیدی عالم سندی نورا هدايت
 هیشی دکن ئەم ژته ئەى صدر رسالت

بحرومی نه گیزی مه ژدیوانی شفاعت
(باتنی) به جهنم (سته) پروار قیامت (۱)
قد کنت له آمه شفیعاً و ظهیراً

(۱) نهف ووشه به (سته) وها بونه دوره « بته » بی .

باته‌بی

ژچریا یاشینی پئیدا (ملای باته‌بی) کانئ
سفر کیشا به (مکسی) دا له‌سه‌ر وقتئ زۆستمانئ

زۆستمانئ نه‌فی یولئ نه‌فی به‌ریئ نه‌فی چولئ
مژئ نا‌قوته‌ده‌ر دولئ خوناقئ کرتئ کیستانئ

خوناقئ کرتئ نه‌سرینه‌ جەمد چۆبو له‌ سولینه‌
کریامه‌تی ژبو ناسمینه‌ زه‌ری نایینه‌ سه‌یرانی

زه‌ری تینو دیارنابن جوشیل تینو ستارنابن
چه‌ جندی تین سیارنابن بویه‌ طاری له‌ کولانئ

بویه‌ طاری وظلماته‌ سرو سه‌رما زه‌هاته‌
یقین (کانون) نه‌داهاته‌ بنیرن داغو کو‌قوانئ

بنیر داغامه‌ ئیخسیرا غه‌زال زه‌ریون ره‌زی میرا
ریحان باری دئا‌قیدا ریحان باری دیوانئ

پهريشانن له هنځگوري ژجومه رزا گولا زوري

بجالي (د بهرچه لا) بوري زهري نايينه سه يرانې (۱)

(۱) د پيژن مـلای باټه يې وميرئ باژاري (مکسي)
که لهک براده ري يهک بين هر سال مير (باټه يې) دخاست
له نک خوي ساليک له چريا باشي دا (تشرين الثاني) چو له نک
ميري مکسي که لهک لويدئ- ماهه تا کانون به سه راچو باټه يې
که را بو مالاخو له ناؤ (هه کاريا) گوندئ (باټي) باټه يې
که هه شته زوزانې (بهرچه لا) زوزانه کي بناؤو بانکه
به فر که لهک هاتبو لهويدئ ژسه رسا مرد ماله ناؤ بهر فيدا
هه تا بهاري چاخي کو بهر فچه لا جه نازه وي ديتن وباتي
تهؤ شعره پيش مرد ناخو نشيسي هاته ديتن واديار دبي
له هه يشار شباطي دا بويه نازانم تهؤه راسته يان راست نينه .
وها دهر دکه ئنج کو (ملای باټي) له باژاري (مکسي)
خونديه چونکه تهؤ باژاره جهی خوندن بيه مدرسا (مير حسن)
به ناؤو بانکه له کور دستانا تور کيه دا که لهک فقه هار له وي
خوندينه واجازا خوند وهر کرته شاعري به ناؤو بانک (فقهي
طيران) ژي له وي دا خونديه هه روکو زانای به هره مه ندي
(موهوب) کورد (بديع الزمان نورسي) ژي له (مدرسا
مير حسني ولى) خونديه .

پاتہنی

ألوفایینی وصل جانان غمزو نازا من نہات
یاتو قلبی عاشقانی گول نگارا من نہات

= نہٹ مدرسہ (میرحسنی وولی) کہ ژمیرانی مکسی یہ
ناٹا کریہ نازانم لهچہ سالیدا نہدوره پیش سی سہد سال ہی
یازیدہ تر نہٹ مدرسہ وکو مدرسا (میرناٹدہلی) و مدرسا
(سور) له (جزیرا بوہتان) بہ ناٹو بانگک بویہ کہ لہک مالو
نہ و قاف ہہ بویہ ہہ تا نہوژی .

(میرحسن) چہ ند تہ کیا (رباط) لہ و ملا تی مکسی دا
ناٹا کریہ لہ ناٹ چیاندا ژبو نہوہ کو خہ لک و کاروان لہ ناٹا دا
بہ مینن وبہ خہ ون خاسما لہ ژفستانی چاخنی ہہ من چیکہ وریکہ
دین بہ فر ہہ تا نہوژی یہ کہ تہ کیہ مایہ لہ چیا ی (ناغیروف)
کو بلندترین و مہ زن ترین چیا یہ دکہ ٹی مکسی لہ ریکای
(کاٹاش) دا نخرجیا نہٹ تہ کیا یہ ژمالیج (مدرسا میرحسن
ولی) یہ .

باژاری (مکسی) باژارہ کی بچو کہ لہ ناٹ چیان دایہ
کہ لہک پریاغو بوغچہ یہ و پریاٹہ نیزیکی نیشی ناٹا (دجلہ)
ژویدی تی ژناٹ شکہ فتنہ کی تیبہ دہری بہ ہرا روز ملہ متا ناٹا
(دجلہ) ژویدی دزی مکسی لہ پیش مہ زن بو : تاخادہ شقی =

مام دقهيدا دهر دوداغان غهم كوسارا من نه هات
صبحه نابت وي شه وي ده نكي منارا من نه هات

دردو داغم بي قرارم بي بهارم بي چيمن
بي حبييم بي طبييم هم غرييم بي وطن
شهي يعقوبي ز عشقا يوسفی گول پره هه
مونسى دردو غه مانم ساكني بيت الحزن
تارو مارم انتظارم شه سووارا من نه هات

پرتهوا شمعا جمالی من دسوژت دم بدم
اشتياقا زلفو خالان تيك كرم دهر ياي غهم
دامه بهر پيچا فراقی وصلی قط ناکت كرم (۱)
مامد كاری مه بت (انا فتحنا) صبحو دم

= تاخا نان جوخسی ، تاخا ئاپری خامان تاخا باژیر نه ژه هه می
تاخازه (بحلان) نهو خرابه نه چونکه وی چاخی (آرمنی) له ژان
تاخان دا یون چاخی چون مانه چول . نه ژه شعره هه می نیمه
به لکی که مه . (خوشیل) شاپا به فرییه . (گولان) ناوی
جهه کتیه .

(۱) وهات هابتو (پيچا) نه دوره وهابی (پیتیا) یا
(په نجا) . . .

وہر نہ سو تم تاتشی دل شہریارا من نہات

شہین مہ ستانم وہ کو دیوانہ نہز دیوان نہ سہر
بادہ نوشم پر خورشم بی بی ہوشم دہر بہ دہر
حسرتو ہجرین کہ سہر محبوب و غیرن بالنظر
بالفراق للتلاق بی سکونم تاسہ ہر
خواب نوشین (با) عزیزم دل نکارا من نہات

جلسا بی سازو مہی مہی من نہتیت ناچمہ بی
بی دہو بی چہ نکو بی نہی من نہتیت ناچمہ بی
بہزمہ یا بی یاری (باتی) من نہتیت ناچمہ بی (۱)
بی فراغت یار (باتی) عشوہ کادا من نہات

(۱) (کبرشمان) و ما ہاتبو دنیف (المجموعۃ الخطیۃ)

بانہلی

ہلو رابہ (أبو القاسم) ہلو نہی قاصدی اکبر
ہلو فخرآ (بنی ہاشم) ہلو رابہ تویی رہہہر

ہلو نہی سیدی عالم ہلو نہی مفخری آدم
ژروضی رابی خاتم م ژناٹ وی مرقدانور

ژناٹ وی مرقدانورین ہلو طہ ہلو یاسین
ژدوری سوتن نہم مسکین ہلو مہدر چینی آحشر

ہلو چارہک دحینی دا کودانور چیت دحینی دا
حقی کہنگی دمدینی دا نقاب پوشی نقاب لہسہر

نقاب بوپہردہ یا بائی لہمہجوران دہموکائی
ژزحمت لہ بکت ناہی شفاعت کی ژبو مہحدہر

توی خاہی شفاعتی سٹک سازی مناجاتی
ہلو نورا ہدایاتی امام مسجدو منبر

امام انبیانی تو له قرآن خودانی تو
یقین نه خوش شمانی تو شمانی آستی بهک سهر

شمانی آسجری گولیاث هلو نهی نیرگزا تیر نااف
خده نکا عشوہ تی پرتااف بکه نهزکیسهوا عتیرا

عنهبرین بینه زولغهینی خودانی قاب و قوسین
له سهر چاقن مه نعلین بته نهی داعیی سهر وهر

توی داعی حبیب الله فراقی سوتن نهام والله
ترحم یانی الله له مهجوران هلو بشکر

هلو چارهک ژوی خاکی سیاری ههفت افلاکی
بهلی سلطانی لولاکی تویی نهی ساقیی کوثر

الا یا ایها الساقی خودانی عهدو میثاقی
هلو سواری بوراقی هره پیش خالقن اکبر

هره پیشی خودایی مه رحیم و زه همنمای مه
شفاعت که خطایی مه له دیوانی بکه مه حدهر

بکه مه حدر له دیوانی دروژا حشر و میزانی
عفوکنمه ژعصیانی نه بن شهرمه نده نهی سه زوهر

دروژا حشر پر مهی مهی مه زاران پی له سه یه ک پی
بکومارا بیا (باتی) خودانی به خشی بره و بگذر .

پاڻي

محمد سيدى عالم شفيعى روڙا ميزانئ
چراغى ديدنهئ نادم خودانى وحى و فرقانئ

خودانى وحى و تنزيل باقلام به تبجيلئ (۱)
قلمدا نسخ انجيلئ نه ما تورا تو خجلانئ

چه (انجيل) و چه توراتن دمنسوخن دملفاتن
بهوى ناڻى مسماتن حڪم چو کنز رحمانئ

به حڪم سيدئ مرسل نبينئ آخرو اول
بطلان كردينها جمل به آيات و به قرآنئ

به آيات به توحيدئ ژتشرىفئ وتمجيدئ
شه ئا خورم دتوليدئ صنم هوربون دتيجانئ

نڪون سه ربون صنم عاجز ژتوليدا كولا قورمز
به (كسرى) ي كه ها معجز تزلزل كه فته ايوانئ

(۱) هاتبو « بتجيل » .

بویه مزکین ددنیای شکفته ورد ره عنای
ژباغی اِصطَفَیْنِیْ نای قریشی اصلی انسانی

★

قریشی بو به ناهی دین خودانی سورنی یاسین
شمانی کودکی نورین ملک هاتن دفرمانی

★

ملک هاتن به تعجیلی ذوشهق کر سینه (جبریل) ی
(اَلْمُ نْشَرِح) تی تنزیلی دکت توضیح و تیمیانی

★

خودانی تهخت و (اَلْوَلَاك) سیاری هفت افلاکه
له عرش مرکز ا خاکه ژبو وی هاته کیمشانی

★

ژبووی چی بو نهؤف عالم نی بو هیژ هری آدم
ت اخباری وکو خاتم چراغی اهلن ایمانی

★

چراغی رومنی امة ژبوچی تو بوی خلقت
فتاحی ده رکه هج جنه امیری صدر دیوانی

★

امیری نهختی عقبای سهاوی داری طوبای
خوزی چارهك له دنیای به دیتامن توی ثانی

★

توانی و حینی بو دلم مشتاق دینی بو (۱)
لهریکای مدینی بو رسولی هاشمی کانی

★

رسول هاشمی صابر همه میش (طه) همه میش حاشر
دلو جانی مه بو ناگر ژناروپیت هجرانی

★

چه ناروپیتی داسهرمه نه ژمیناته قوی کهرمه
دوچاقان تی بکم سورمه ژتوزا روضی ناستانی

★

ژتوزای دهرازینی دکم فریادو نالینی
خودی چیکت دوی حینی وصالا لطف و احسانی

★

وصالا سیدی احباب خودای منبرو محراب
مبسر بن لهمن اسباب مه جان هاژیه امیدانی

★

مه جان بادا فدای ته ته نم خاکا سه رای ته
زبان وقتما ثنای ته دلج من عبیدی فه رمانی

★

دلم قندیلا روضی بت له بیم نه زدیکی حوضی بت

(۱) وها بو (توانی و حینی بو)

زاهل صدقو فٲوزئ بت نهزم محتاج غفرانی

★

دوعالم پیکته محتاجئ ژبووان هائی اخراجئ
شه فا نهوچویه معراجئ چه غولغول که فته ایوانئ

★

چه غولغول هاته نهز غبیرا صدای گونبهدا خضراً
که ('سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَىٰ') زقدسئ چویه دیوانئ

★

آلا نهی سیدئ صفوة نوروزا حشر و پور فتنئ
به تی ژیت اُمّئ بی اُمّئ فکنده سهرو چوکائی

★

فکنده سر بیادر بهی دکم هیشئ ژمیرئ حتی
شفاعة کی ژبو (بانهئ) بده بهر ظیل سیوانئ

★

(۱) « سر بیادر بی » وها بو و « بقی ژیت »

منصور گرگاشی

سُبْحانِ شاهي بئي چون چه بهارِك كه سَكُونِه
قادر (كُنْ فَيَكُونُ) زارِضان دهر بون عيونه
كوهساري دحزون به اذنا وي شه بونه

كوهسارا شه دهر كه فتن هلالان سهر هليته
دنيشت كه قران شه ره ستن به بيان بو ارضي شينه
ته قري زين دهر كه فتن كيږي به بون ره نكيته

مَنْقَشَ يوجباله ژبالالو به بيونان
ژده نكي ره عدئي بهاري وي هلات كيږه ستونه
وي نازل بوي خه لاته بيا بان ته زين بونه

ته زين بون كوه و صحرا به لَطْمًا ذو الجلالی
آجر بون دهشت و چيا به كويل كين بهاري
يقين خه لاتي اله ژبو دنيايي هناري

خه له تي سورو زهر بون هناري ژبو كه لو كه
كوهسارا منصور بون مورغان له سهر چيك چيكه

له میرغوزاری دره ننگین عنده لی که لی که

★

شپه هی به بون میرغوزار بکه ژیو کانی بیت بهاری

'منتهش بون جووی بار تیمن ده نگی عنده لی

به سوسن و نه فشان بنیرگزیت خوملری

★

ته مام که ملین دونیا به زیته تا بهاری

که بکنی دموطن چیا ویت ژوردا هاتن خاری (۱)

دی خه بهردم ژمه میان هندبو مه دخی (ناداری)

★

(نیسان) به لوطافه ته به که ژیو کانیان

کیری بونه جنتته بقدرتا ربانیه

چه خه لکی بیی عبره ته دانا به نیف شاهیان

★

شاهیی و صفاو سرور نه و ثابتن دبهاری

چیا کریان دمنمور دنه قشیت جوویباری

ظاهر بو جمله مستور دمه ها پاشی (ناداری)

★

جو بارو باغو بستان کامل بیون ته فاشه

(۱) کینگ یانی که و

شه هلولو عنده لیبون مه شیانه هاتنه ناؤه
چواب به بنه رقییان وال نیرکزا خونناؤه

★

نیزگزا بشکوزدایه سوسن هم خوروشه
لاله پر جفایه سننیل به قه با پوشه
بهاره کی اعلایه سوسن زیرین کرشه

★

سوسن دناؤف. باغان زان زور دگرن خونناؤی
نیزگزی سهر چقاندده قه دوح پریو ژناؤی
سیمهن وهرهق نشاندا عکسی له نه قشی ناؤی

★

نه قشی کرن جویبار بلاچو وهردا أخضر
صنوبهرو گول بهار کولیلکیت معتبر
گول شلیل و لاله زار نیسانو کین دأحمر

★

أحمری صوری طاری داغا له رویج لاله
زه ریشان بو خوماری شه بنهم کن بویه ژاله
عرق چین بون بهاری به قورمز شین و ناله (۱)

★

(۱) (عرق) باش نه هاته خوندن نه وره ووشه (کلمه)

یه کی تری...

قورمزو شین و سفید مُلَبَّس بون کوه سار
که سکی سه راسه ر دمید طیبه بون نجویبار
فضله که پاکه سعید مُفَرَّح بون میزغوزار

مُفَرَّح بونه زینی تورازیفی دین خوش
پاک خه ملین به شینی که سک و زهرو نال و روش
پیمازیو یاسه مین کیرک کیران مُتَمَش

نه قشاشی کیرا تلم ره ساند شه برزا شینه
که رده نا و کوه لهم ژبن به فری هلمینه
به بیون به بون دهر قه دهم لازمیت نیک دمینه

به بیونو کیت نهالا ژئی تیت بینا مُسَعَبَر
که رده ن ژره نک پمالان درین مسکی نه زهر
نظر دا نه اف جبالان مُکَمَل بون صورتو زهر

صورتو زهری سه ماوی چیا کرن به یانه
به نارنجیو ماوی کولیمک کرن به یانه
دومه دچونه مساوی خلاس بیو (نیسانه)

دئی مہا (نیسانی) بونہ سلاطین جتیل
داهات مہا (کولانی) روژ ہاتہ ژبرجا حتمل
خوش بو وقتی سہیرانی دینیا بہ بو مکمل

★

دوینیا بہ بو بشرونہ تورازن بودلارا
بہ امری (کاف ونونہ) وهراندن عہ نہہر سارا
بہ عطری شاہ بونہ چیمہن لهوان نزارا

★

نزار کو بونہ خارا بہ روژ کو بونہ اطلتس
رہ شاندن عنبر سارا ژزیر جامی مسدس
دمغرب و سہ حارا ژہ زمان ہاتہ آخرسن

★

آخرس کو عہ ندهلی بون کہ بکی دکوہ ساران
دُصبحا نہ وہلی بون نیماران چاروباران
شہ ہلول و عہ ندلیب و بلا کوتنکا بہ یاران (۱)

★

بلا کوتنک و عنبدلی پر ژنہ قش سلیمین
دُخونن صبحا اولی دذکری شاہی علیمن
شہ ہی گولی بلجلی نہ عاشقین نہ سیمین

★

(۱) (بلا کوتنک) تہ برہ کہ

نه سمیم به و قی سحر دخشیت له طیباتان
سک له دماغی أسفر نیکه ژم عجیزاتان (۱)
بکه سکی نفیسی تخضسر طوغرا سری بهراتان

✱

طوغرا کوزه نیشان کر داغ بلیلی مال خراب
صبا عنبر نشان کر مینایی زه نک داجواب
گولی غونچه عه یان کر به حال و خفق داجواب

✱

نه ز صورگولا بنام مه مسکن صحن باغه
صه د جار کونه ز مجازم دلپته قشیم داغه
که شفا جمیع رازم مفتوح هر دماغه

✱

دماغ صوته بلبل ژبهنه من دنالن
چیچه کو طرح و سنبل هندی زهر له بالان
ناغ و هوا د داخل دبه زما تسانج حالن

✱

ب لسان حالی طیورن سهیران کها نه غمه ساز
لاله که فی دهورن زینت له باغی مجاز
عنبر و عود و کافور طاووس و زاغ و شه هباز

✱

(۱) نهغ و وشه یه وها بو (سک) دبی خه لهت بیی

شهبازی امیری اَحمَد فَلَک کَرَن نَهی لکون
دانیَا فَرشِی زَمَرَد رَقَم کَرَن کَاف و نون
نُقَطَی مَلا هَد د بَه نَه غَمه مَایِشَتَه سَهون

★

بَه نَه غَمه نِی تَسبِیحَان هَه نَه زَمَان تِنِی طِیورَه
زَاخِرَتَس و نَصِیحَان پَاکی دِیَت ظَهورَه
(ز) مَوسِی و تَسبِیحَه دَاعِی بَه خَو (مَنصُور) ه

★

سیمنا

مطلبی وہ جہیت حبیبیا من شہ فق ژی ہاتہ دور
رہ ونہ قی دا کوہی قاف عالم مُستور بوژ بہر
مہر کہ سنی وی ساعہ تی فیران بدل بکرا آنظر
داموژیتن تیک وجوداوی ژپا تا فترق سہر
لہو مہ دایی التفات پاشی مہژی کر بو آحتدر

لہو مہژی کر بو آحتدر ترسام بہ صوت نہو بہ حال
نہو تجلیا یا جمالا صورہ تا پر خطو خال
یان ژ بہر ناری فراقا دل بہری بعد الوصال
لہو نہو یرام نہز بیہنم دل بہرا شوخو شہ پال
مان ژ بومن حہ سرہ تو نالین و نہ فغان و کہ سہر

صہد کہ سہر منژی ددل نالین ژ بہر تین بی حساب
لہو ژ بہر ناری نہ قینی جہر گسو میلک بون کہ باب
قہت نہما بیتن ژ سیمنا غہ بغہ بی یہک قطرہ ناب
یان ژ حوضا گہردہ نا زہر بیہنہ سہ یلا بی حباب
بیہنہ سہر ناری دلی من دانہ صوژیتن جہ کہر

من چه که ردا صوتی چبکم کومن نائیت ژده ست
لهو گو سه رخوشم زجاما شهر به تی روژا (اَلَسْتُ)
هاته سه ایراقامه تی لیلان رخه مری بون دمه ست
چومه سه یر نه بله قان وان نه ژدران قلبی مه که ست
دل ره قابر دلبه ری دیسا ژمن وقتی سحر

لهو سه حهر دل بر ژمن بی حهد قه من رایو نه قین
ظاهرئ آخشتم و غضب بو باطنی حب و که نین
کهس نه بو عالم بستر امه له سه ر روی زه مین
لهو گو من (قالوا بی) عجبه ت قویرا بونین
هر ژتصنیفی جمالی صهد کتابن من ژبه ر

من ژبه ر علمی جماله لهو دیژم نو کته یان
من وجود تیک علمی حاله پر ژقه ول و صیغه یان
صفحه یالی ضادو داله مهر که زیت وان تقطیان
من ذکر بی حهد مطالعه فصلو بابیت غه مزه یان
لهو مودام هه ردل بناله عجه تی دل کر بکه ر

عجه تی دل مبتلا کر مامه بی دل نه ز غریب
ناگری عشقی بنا کر پتیمان دا دل عجیب
عقل و معرفت رها کر له م عیا حسنا حبیب

دل بهی چه ورو چه فاکر لهو به من خوشن ره قیپ
حدهق بیحیتی دل جه لاکر لهو مه دل مسروره هر

★

لهو مه دل مسروری حاله دانما ژئی تیت خوروش
نازکا که ردهن شه ماله هاته مطلقه پورده پوش
وئی له سهر دهستی پیاله کوته من وهر مهی بنوش
نهو مهیا خموره ناله من شه خار نهز چوم ژهوش
لهو دلی تی صده مه لاله کهه جحیمه کهه سه قهر

★

نهو دلی شوبهت جحیمه دانما چوشه من که این
غمزه بیت یارا قدیمه صده غه ده نک لیدان نهین
لهو مودام نهز پر کریمه من قهوی تیشن برین
عقره بیت سهر حلقه میمه دهق له خالیت فلفلین
خه مرین عه نه هر شه میمه که رده نا زهر ره کوزه

★

که رده نا زهر ره کوزاره ری بووارا خه مرین
شه تریو به لک و گوهاره هم رفیقیت ریشیمان
تیک و ٹیکدان هاتنه خاره سلسلین لیک نالیان
سنبلان کرتین که ناره آصف شه به ستن نه فعیان
سهر ملان هر لی بهاره که سک و شین و سورو زهر

★

که سڪ و شين و سوزو زهر تين ريشی يو به لگ و گوهار
جه بهه تين سُسنُپل ٿه سه رتین شو بهی جوکانان دڄوار
ٺه و تگهل خالان ٿه شه رتین اُفعیان کرتن که نار
جه عده یتین أسود دبه رتین تیک ٿبالا تینه خار
دائماً وقتی سه حه رتین یان کی یان تیر ژی به پهر

یان کی یان تیر ژی دبارن تینه قه لبان راست و چه پ
چومله سه ر پیکان ٿنارن پر به نیشان عه چه ب
وان که مان که ش ٺاشکارن تورک و گورچین و عرب
عاشقان کوهقان دیارن له و دنالن بی ادب
ٺه و ٺه لم نایین ٺه شارن که ر ٺه یتان بیت اثر

پر اثر کروان عیونان له و ضعیف و زهر کرم
ما به شمشیری فراقی کوشتم و که ر که ر کرم
ٺه زت چارا هجرو حرمانا ٺه ٺینی و هر کرم
بی دل و سمع و بصر هیلام و چو اُبتَر کرم
مام دتورا دوری بی ره روم ٺه شیم ژی بچه ده ر

ٺه ز ٺه شیم خلق و ره ما بیم له و قه وی چه یرانم ٺه ز
به ند شه ب ره نکین دهم کوشتی عه ینانم ٺه ز
مادمه دحیت وان صفاتان بلبل خوش خانم ٺه ز

سرخوش و مهست و خراب و بی سهر و سامانم نهز
دلپهرا نه برو که مان دل دایه بهر تیرا ته چهر

من نه مادل یا الهی هر تو من رزگار بکی
من زبادا عشق و شهوقی سرخوش و هوشیار بکی
من فدای خاکی پایا (احمد) بی مختار بکی
هم دنیا تا استانا مصطفی م شاردن بکی
داکو (مینا) شوین قیطیری به بیته خاکی دهر

مینا

نه‌ئا هه‌ژى هونراوه‌كا (شهره‌كا) مینسایه‌یه‌سه‌ر نطما شعرا
(فه‌له‌كا اطللس) یا مه‌لای جزیری‌یه‌ چونكه وه‌كو بیكن دكه‌له‌ك
ووشاندا نینجا نه‌دوره‌كو مینا نه‌ئف هونراوا جزیری‌دی‌تبیئ
وله‌به‌روئ هونراوا خو دائیئ .
نه‌ی چوره‌ په‌ری‌دل مه‌ ژعشقاته‌كه‌بابه
دائیم ژفراقاته‌مه‌جان هه‌ر به‌عذابه

په‌روانه‌مثالین وژحیاته‌به‌ره‌قصین
نه‌زمان ته‌زنه‌و قلب و چه‌كه‌ر چه‌نكه‌و ره‌بابه

شه‌وقاته‌له‌نك‌اهلین‌دلان‌بحرئ‌عمیقه
صه‌د شوكری‌كودل‌من‌دوئ‌ده‌ریایی‌حوبابه

سه‌عیئ‌دكرن‌جمله‌غواصن‌دمه‌عانی
بو‌اصلی‌گه‌وه‌ه‌ر‌خوصده‌ف‌بویه‌نقابه

مجموعہ دویں دہریایی سہرا سیمہ دکبرهن (۱)
جہیران و پهریشان دلی سہرہ مست و خرابہ

★

مقصود کو بہ بینن تہ بہ چہ ہٹین تہ بشر پوش
حسناتہ بکن سہیرو نہ بت جسمی حجابہ

★

پہردا بہ شہری دئی بہ چہ نایبہ صفت کین
مادام تونہ کی لی نظرہک شو بہئی 'غرابہ

★

وصفین دجمالانہ نہ بشیم ققط خو اداکم
لہو مسالہ ینک 'حسنی تہ واحد دو کتابہ

★

تیک کون و مکان و روز و شہب عالمی جسمہ
تیک علم احد ستری (السنیت) فہمی جوابہ

★

بہرقہک زجواباتہ تہ کہر بیتہ ظہوری
دئی حہی بین امراتی ہہمو بین فی خطابہ

★

(۱) (سیمہ) و ہا ہاتیبہ لہ (کتابا دست نفیس)

(المجموعۃ المنطیعیۃ) دورنیہ و ہابی (سہراسہر)

جَنَّتْ زُكُوسْتَانِي جَمَالَاتِه حَبِيبي
گول غونچه يه که گرتی ز بیمناته کولابه

★

مانین وه کو من ته دوصه د توله ئی دهرگاه
محروم ژچه نیمه ژمهرا نه ئف چه خصابه

★

چارهك به کرم من ئی حضوری تو بخونه
داسه به نهم بهر قه ده می شو بی کلابه

★

که ه که ه توبه نه علین دخود چه هفتین مه نه ماله
چه ندان کو سه کی کو بی تمه لیکی آوابه

★

نسبهت مه دقیت نه م فته دهین که رچی به سه گت بن
مادام ژکه دایین عه ته بی بیینه حسابه

★

هیشی وه دکم من زده ری قنط نه چفینی
(۱)

★

یار بی بحق ذات و صفات و کتیبین خو

(۱) بههرا دوا ی که فتبویه .

(مینا) ی لکی جہرہ می کیہ ترابہ (۱)

(۱) نھا دواپی خارہ (لہنگہ) رھوان نینہ .

مینا

نه قاهه ژى هونراوه که (شمره که) که له کی ژى که فتمیه هاتویه
نقیسین له نیش بهینا ههردو هونراوین (مینا) لهوی (کتیبیا
دهست نقیس) دا ژبهرفی دبیرم نه دوره نهف هونراوه ژى
یامینابى نه کهر چهند ناخى وی تیدا نه هاتیه چونکه که له ک
ریزک (دیر) ژى که فتنه .

کهس نیه نیرو خه بهرکت خزمو غم خارین دمن
داده واری مه بین یارو وه فادارین دمن
من نه نیت کهس پی به زانیت غیری سردارین دمن
هر کهسی نیرو بهینت چهشم و خوبارین دمن
نه و دزانیت نو کته نی وان قهول و کوفتارین دمن

مذمبی عشقی قه دیمه کی دشیت تاویل بکه
هه رکه سی لی به پیچی که رده نی شیر پل بکه
لهو به یانا وی حدیسی جاهلهک مجمل بکه
دی بکن پیی خه راباتى مه کهرئه و حل بکه
واعظو مفتی نزانن بهیت و اشعارین دمن

. . . من دیتن خه رامان چونه مال . . .
 . . . یمان خوش خوشم هاتن شه بال . . .
 . . . له بووان حسب حال . . .
 . . . اسراران بطل . . .
 . . . یوارین دمن . . .

هون وهرن شلقو له دومن شه هره زایی جاده یم
 سالکی راهی حقیقت پیره وی دل ساده یم
 مهی خورو مه ستم مه گهر مداحی اصلی زاده یم
 نه زکو نیرو سه رخوشم تخلو نه مهستی باده یم
 کهس نزانن وی سرتی الا نه گهر یارین دمن

نهو نه وی سرتی دزانن تی کویاری کوشق بیت
 یان به خونا وان تحبیبیا ده ست و بازو رشق بیت
 یان خو سیلابا جنونی عقل و دین رامشقی بیت
 یان مه گهر بهک سهر بهادی ده ست له عقلی شوشقی بیت
 وهرنه هر عاقل نهین واقف به اسرارین دمن

. . . زخود بینی خجیل . . .

زاهدا کردی ریایی پاک بکی نه ز جان و دل
دابه بی هاقال کردی کوچو کوچبارین دمن

چهند زه مان عمرم به غمفلت بی بی عشقیم راهبار
من په نادانی طلب کر چو ژده ست من روزگار
شوگرو منت پاشی وی عشقی دلدلدا قرار
باغی کم چیکرد ژاسرارین د عشقی میوه دار
داره طوبای دبیم شاخیک لوان دارین دمن

باغی کم چیکر له ارکانن د عشقی پر اصول
دائما تطییرتی دخونن هر بیانک و کوله کول
هر که سنی جیرانی من بی تا ابد ثابت مه لول
من به استادی نه بووی بلبلی کردم قبول
دائما کول هر دصوژن باغو کول زارین دامن

ماجن

ماجن ژى شاعره كى كوردئى نه ناسراوه نه هاتيه ناسين چونكه
هه تا نهو كهس ناڤى وى نه هينايه له كتبه ك دا

هه مى تىشتى كوژوى دزانين نه هه يه ماجن له پيشى (۲۰۹)
سال بويه چونكه نهف شعراوى نه فا بيه له سال

(۱۱۸۱ هـ) داهاتيه نقيسين له وى (كتبها دهست نقيس) دا
نهف هونراوا (شعرا) ماجن كه له ك نيزيكى هونراوا (مهلاى
باتهين) به نه واكو پيشاوى نه هه يه :

« صبح و نيمشارى شه فا طارى شه مالا كيتيى تو »

نه هه نيمسانا نه وه كويه ك ژه هر دوكان هونراوا يى تر ديتيه
نه كهر چه ند ازانين باتهين له پيش (ماجن) دا بويه يان
ماجن له پيش وى بويه يان كيژان له هر دوكان هونراوا خو
دانيه دپيشيا نه وى ديتر .

نيزيك تر نه وه يه له نك من كو باتهين و ماجن ههف چاخى
يه كتر بونه وله سه دئى يازدهمى تا دازدهمى كړچى (هجرى) دا
بونه .

نه هه يه هونراوا ره وانا ماجن :

« صورگولا غونچه دهن نازك نهالا كيتيى تو »

مهوه شا دل پیره هه ن شوخو شه پالا کیتی تو
کول روخا سیمه ن زه قن فکرو خیالا کیتی تو
ناهویا دهشتا خه تهن مشکین غزالا کیتی تو
نازکا سیما سه مهن قه تجور ده لالا کیتی تو

نهوچه دیبه نهوچه رونه نهوچه زولغه نهوچه خال
نهوچه کول باغی گولانه نهوچه حسنه بی مثال
نهوچه نه برونه چه قه وسن نهوچه نوئن ره نک هلال
نهوچه موزگانن چه تیرن نهوچه الماسن بقال
قاتلی خون ریزو خون خور پور قتالا کیتی تو

نهوچه بادامن سیاهن نهوچه چاقن غمزه ریز
نهوچه ریحانن دشه نکن نهوچه زولفن مشکه بیز
نهوچه هندونه سیه دل نهوچه خالن قتمه خیز
نهوچه لیقن روحی په رور نهوچه عنابن عزیز
لهب خه موشی باده نوشی لا ابالا کیتی تو

نهوچه به ژنه نهوچه قامت نهوچه قنَد دل ربا
نهوچه آخبارن ته جان ده نهوچه درن پور بها
نهوچه نارنج وترنجن نهوچه سینن سینه جتا

نهوچه مهتابن بناگوس نهوچه صبحه نور فزا
روهنيا شاما فراقى شه معو مالا كئيى تو

حور و عيني غم ره قيني دل تشيني دل فريب
بيى قصورى هم چه حورى نور (بطورى) پور عجيب
عشوه سازى سهر فرازى دل نه وازى دل شكيب
شه له وندى لهب ژقه ندى چه شمشى به ندى پور غريب
سينه صوژى دل فروژى مه جمالا كئيى تو

نهوچه عاجه ره نك زجاچه نهوچه نورين كرده نه
نهوچه دور جاله على كونه جان ره وان تى مه سكه نه
نهوچه ده ستين ره نك خه نايى رشتنا خونا منه
شويهي ته محبوب و خوب ماقهد ددوني ايى هه نه
چه به روژى قلبي صوژى قهد شه مالا كئيى تو

نهوچه دل به نندن مستسلسل نهوچه زنجيرن كه زى
نهوچه مه ميوشن چه نالا كه سلك و صورو قورمزي
نه ترك و ايلان و شترى تيك له ديمى توژى
دى به مهش چارهك توسه روا من و هره سه يرا ره زى
دابه قوربانى ته بت (ماجن) غزالا كئيى تو

مه لاي باتهني

صبح و نيمارئي شه قا طاري شه مالا کيبي تو
ليله القدر و بهراتن نور مالا کيبي تو
چيچه کا باغني ارم شوخ بالا بهزنو بالا کيبي تو
بو خودي کهي بيژه من کاني شه پالا کيبي تو
ديم کتيبه زولفو حاشي شرح خالا کيبي تو

دل بهرا که ردهن شه فيغي دانوا درآ عدن
ناز کو موزون لطيفي نخلي ياسه لوا چيمن
کول لباسي کول قياسي کول نهني کول پيرهههه
ناهوبا دهشتا تتاري رهزههنا ناسکا خه تن
حوريا باغني به حه شتي چااف غزالا کيبي تو

قبله کاها عاشقاني شه نکهلا نه برو زراث
هاته برجا شانميني صهد ملائک چون سلاف
داغو کوهمانا نه ثميني سوتي جانني من نه فااف
نه خته را صبوحا سعیدی روش ريحانا طابلااف
فلملا هندوستانی زولفو خالا کيبي تو

نه وچه ديمه شاهه باغه. گولشه نا دار القرار
 سهدهه زاران نالو ئاوازی بلبل چار که نار (۱)
 حلقه پی دا بهست و هاتن عقربو ایلان و مار
 نیرگزا شه هلا شه پالی ناسه مینا میترغوزار
 لهب خه موشی مهی فروشی دیم پیمالا کییی تو

پینجی سالی شهه له وهندی که فتمه چاها رصند (۲)
 من نزانم چه رختی دیمه تی هینه برجا آسد
 چه نکه لهک ئاقیته دل کون کر له من دادو مدد
 قلبه کی هشکو سفالین من دؤیت جان تی ابد
 شاه له تهختی دل بهری فکرو خیالا کییی تو

صفحه کیشا کاتبی غیبی ژنورا لایزال
 خاله که وال که زده نی مثل بهری رهش ماهو سال
 سهدهه زاران رکیه حاجی تین طوفا زولغو خال
 نه ترکو شتریو ایلان دانه بهربایج شه مال

(۱) نهف ریزکه له نکه

(۲) نه دوره ملای باته پی به حسا ته مه نی (عمری) خود که
 کودبیزی (پینجی سالی و عمری وی له چاخنی کوتنا فی
 شعری دا (۵۰) سال بیه .

لا ابالی چارده خالی چارده ساله کیبی تو

★

شہہ کتیبہک من دثیت بعشی تحببت بالتسمام
سہد طلسمو سحر تیدا پیکمہ (سُریانی) مقام
أبجد ا عشقی مہ خونندو عقل و نذا کرومام
حوریا باغی بہ حہ شقی طوطیا طاووس خہ رام
غیرئی (باتیی) پادشاہامن دہ لالا کیبی تو

★

صادق

نه‌شاهه هونراوه که یا شاعره کی کورده به‌ناقی (صادق)
کوله پیش دوسه‌دو نو ساله چونکه نه‌ف هونراوه‌ژی له‌ناقی
وی کتیبیا ده‌ست نفیس بیه نه‌واکو له‌سالای (۱۱۸۱ هـ) دا هاتیه
نفیسین به‌ناقی (صادق) نه‌هر وه‌کو ناقی صادق ددولیه‌یا
قی شعری دا تی‌وته‌ف شعره نه‌یا علی حریری به‌نه‌ف شاعره
و‌کو مینا و‌ماجن میژویا (تاریخا) ژیانای نه‌دیاره هه‌تا نه‌و
میژوانه‌ک نا‌ئیان نه‌هینایه .

نه‌دوره دواروژدا میژویی ژیانای نه‌فانیه رون به‌بیتی نه‌گه‌ر
هنده‌کی تر به‌ره‌م‌م‌وان ده‌ست بکه‌فی .
خلقه‌نا و‌هرن به‌بینن چه‌حسنه‌که که‌ماله
چه‌یران ژدل به‌مینن له‌صنعا ذوالجلاله

صنعا خودی و‌ه‌دایی صفحه ژنور دان‌بایی
عه‌نهر له‌سهر کیشایی نه‌بروو خطو خاله

خالیت شو‌بیتی عه‌نهری دیم هه‌ر وه‌کو قمری
نه‌ز تیرنا‌بم ژنظری من قسط نا‌چیت ژخیا‌له

من قَطُّ نَاجِيَتُ زُبَيْرَةَ زَوْجِيَّتِي شَوْبِيَّ حَرِيرَةَ
لَهْ سَهْرٍ بَدْرًا مُنْبَرَهُ دَاكِرْتَبُو هَلَالَهُ

★

نَهْ بَزُو هَلَالَا عَيْدِي أَبْلَقُ شَوْبِيَّ نَاهِيدِي
دِيمَ هَهْرٍ وَهْ كِي خُورَشِيدِي جَهْ بَهْتِ مَهْمَا كَهْ مَالَهْ

★

جَهْ بَهْتِ مَهْمَا تَهْ قَاوَهْ رُوصُورِ كُولا خُونَاوَهْ
رِيحَانِ هَاتِنَهْ هِنْدَاوَهْ نَهْ سَرِيئَانِ دَاقِي پَالَهْ

★

نَهْ سَرِيئَانِ جُوقَتِ بَهْ سَتَهْ مَن نِيْرَائِي بَهْ هُوَهْ سَتَهْ
عَقْلِي مَن چُو ژدَهْ سَتَهْ حَهْ يِرَانِ كَرَمِ دَهْ رَحَالَهْ

★

حَهْ يِرَانِ بَوْمِ نَهْ زَلَهْ دِيْنِي صَوْتَمِ دَهْ رَدِي نَهْ قِيْنِي
ژَخُونَاكَمِ هِيَقِيَا ژِيْنِي لَهْ مَن كِيْمِ مَهْمُو سَالَهْ (۱)

★

مُصَّحَّحَهْ فَا خَطُو خَالَانِ مَتَقِي ژَامُو دَالَانِ
ژَبَهْرَزَهْ حَمَهْ تَا إِشْكَالَانِ كَهْ سِي نَاكَتِ مُطَالَهْ

★

ژُچَاقَانِ خُونِ دَبَارِي ژُدَهْ سَتِ نَهْ بِلَهْ قِيْتِ خُومَارِي

(۱) دقان ریزگی دا خاری مه یه و مه عنا هندهك ووشان

(کلمات) نه روانه ژ بهر خه له ت .

وہ کی نواقیت تہی جاری ہی وقت و ہی بحالہ

★

وصفیت دو نازہ نینان مہدحیت دوسور شیرینان
وہک درآو یاسہ میناز دبیژم نہر عمالہ (۲)

★

کہردن شیشا نہ باتنی لیٹف شہر بہ تا حیاتنی
نہ زپی دیم نجاتی ژدہردی پر مہلالہ

★

لیٹمیت شو بہت نہ باتنی نہز نادم بہ حیاتنی
ژ حسنا بت ولاتنی بہ من جاہر چہلالہ

★

حسناتہ یا حبیبہ دلی من ژی غریبہ
یا اللہ توبکی نصیبہ دست بدہتن وصالہ

★

حسناتہ یا حبیبہ دلنی من ژی غریبہ
یا اللہ توبکی نصیبہ دست بدہتن وصالہ

★

حسناتہ یا دل خاہہ دل بہر لبسی سیاہہ
بہ من کعبۃ اللہ طواف بکن ہر سالہ

★

باغی کوہہر بہار لئی سنبل و لالہ زار لئی

چهند کولیملیکیت به خحال لئی بلبلی ناله ناله

دیعی خالیت دهور لئی نه نیا زولفیت شتور لئی
ره ونه قا کوهی (طور) لئی محبوبه بیی مثاله

محبوبه بیی هم تابه قامنت سلوی بالاییه
کیسو شما یکندایه که ردهن بخو شه ماله (۳)

که ردهن شه معا کافوری پهرده له سهر ژنوری
ره ونه قی دا ژه طوری تَجَلّا کر جماله

تَجَلّا کریو چاره ک حسنا خویا مباره ک
احسن الله تبارک چه شمشه بیی زه واله

زولفین دشه هله وه ندان بیکین محبوب و زندان
نیکستمه قه یدو به ندان بهردانه ژه محاله

چاچی دشوخو شه ننگان غه مزیت ددل فرنگان

(۲) و (۳) دقان ریژکی دا خاری هیه و مه عنا هنده ک ووشان

(کلمات) نه زونه ژبه خه له ت...

دل داڻي بهر خهده ننگان خون ڦه خوارن حلاله

محبوبا دل نهوازن بلندا سه رفران
عالم قبر ڪر به نازان قط نايوت وه باله

ڙ (مصري) بينن خهراجي ڙ (هندي) بکن تاراجي
ڙ (رومي) بستين باجي ڙبو خهمله يا ده لاله

ڙهندي به بن تالاني بڪرن کني سوبخاني
ڙبو چه هقيت شه سلطاني ده ما تين سهر ساله

دي چهند به پيڙي (صادق) ڙاسرارو دقاتق
نه ڦان وصفيت دلائق ڙحسنا ياده لاله .

به ڪر به گنگ ٿه رزي

بدهر ڪه فتم ته ماشاڪم تيبي روڙي لدني دابو
خيالا دلبرهري ناکم (مهدينا) کم ڪو پهيداو

(مدينا) کم ژاحسانني هلمين پهردا دهريزاني
ژبرجني هاڻه ٿيواني مقابل هاڻو وهستاو

مقابل هاڻو راوهستا دوخادم دست لهسهر دستا
لهپيش دلبرهري وهستا هلات روزاندني دابو

هلات روڙا وه ڪو وقتي بنيرن طالعو بهختي
دودهست رونشت لهسهر تهختي صفت حوري خودي دابو

صفت حوري ملك خوبو آليف بهڙنو پهري رويو
که شيدو نونو نه بروبو بهري خو وي بهمن دابو

بهري خودا بهمن چارڻڪ هلمينا خادمي چارڪ
مهديت ههلبو ڙوي نالك چه ڪو ڙيرا شهفهي دابو

شەفەق دابو مە قەنج دیتن گوهارو بەر بەنو تیتن
بخالف نوعو تە خلیتین مین صّح جملە لی دابو

★

مین صّح طە یرو قەچینە رە خورەخ بە لکو ریشینە
هەمی زیرو مراری نە لەسەر ئە نیتین تەمنا بو

★

لەسەر ئە نیتین بە کایەک تین لە طائو بە لکو نە تەریک تین
لە سیفانی مبارک تین بەوی صورت مەینا بو

★

بەوی صورت مین تین بو شەرابو پاکو رەوشن بو
وکو باغی بە چینه ن بو دوزولغان سجدە کیشا بو

★

دو کیشی بون دەسجدی دا سەرا ئو بو دەژنیدا
هوانی چاره کی لیدا هەژاندن زولفو طا طابو

★

هەژاندن زولفو سسنبیل بو وکو باغی قەرافل بو
دوئی روژی ژبالا ئی ژروباری ئە کەریا بو

★

ئە کەریا بو ژروباری دە ئولیشا شە کر باری
دو کیشی بون سبەه طاری وکو ئیلان ئە هونابو

★

ٲه هونا بو به چنگالا بنیر طوقی چه قاس مالا
درو که وهر به مشقالا چوجارا کهس نه کیشابو (۱)

(۱) ٲه ٲ هونراوه من بناٲی (باته تی) ٲه وه رگرتبو
ژملاخلیل به لئ به ریز شیخ مدوح دبیری یا بکر به که وٲه ژٲت مالکا
دواهیٲی ژومن هنارد وٲاٲی بکر تیمدایه وٲه ٲه یه :
« په شیمانم قهوی کیژم که له ک وصفان نه شیم بیژم (بکر)
معلوله کی ژمیژم کولو جورحان می هودابو » .
(ارزا) کونده که دکه ٲی روژٲاٲای (بامهرنی) ژقهزا
نامیدی .

پرتھو به گھہ کاری

مہ دل بہو ٹاگرو نیرانہ دیسا

جہ گہر ژی تازہ من بریانہ دیسا

★

نہ شیم نیدی نہوان دہردیت بیج حہد (۱)

بکیشم لہوبہ ضربو ژانہ دیسا

★

نہ بومہ نہز ژوضلی بہر خورین کام

خویایہ وی ژنہو بوحرانہ دیسا

★

ژغیری داغی غہم نینہ دہوایہک

کوسہردا دہردی بیج دہرمانہ دیسا

★

دلجی من کامبہیا سہر پوشی دارہ

تزی دہردو غہمو کوٹانہ دیسا

★

لہ سنگی دت ۵۴۰ سہد شوشہ بیج ۵۴۵

(۱) تہاٹ نیٹ ریزکہ لہ تکہ وھا ماتبویہ دکوٹارا (دہ نکئی

کتیبی تازہ ژمارہ ۲ سالہ ۱۹۴۴)

ژنهو قایم تکت په یمانه دیسا

★

په ری شانم ژوی زولغا په ریشان
به پیچو هه لقه وهك داځانه دیسا

★

دلې من لهو له ناتهش چون سپه نده
له رویان خالی عه نپه ر دانه دیسا

★

څه ناپرسیت چی په حالی ته (پرتهو)
وها بی سه برو بی سامانه دیسا

★

پرتہ وبہ گٹ

نہز نزا باللہ ژئی دہردی خورا دہرمانہ کی
ہر تہ بینم دہردو کوٹانا غم و ہجرانہ کی

شہ مع و عارز بیتہ پیش و دل بیہین ہتا سہ سہر
دی بیقی صبرہ کی نارامہ کی سامانہ کی

بہس نیہ ہردن تہ خوبی پیری صنعانی مہ سہل
بہندی بہندا کافری بی دین و بی ایمانہ کی

چاٹ رہشا جادو صفہت نہو ساحرا پر مہ کرو فہن
چاٹو بہندی فی تکت ہردم بہ یک عنوانہ کی

وی ژزولفو خالی دانی دامو دانہ بودلان
دابکتہ حبس و قہفہس ہر لحظو سہر کہردانہ کی

عشوه تورہ راواداو غمزہوو فکرو نگہہ (۱)

(۱) نہٹ ریزکہ لہنگہ نہو ژبہر ووشہی (راوادا)

کروما ہاتبو نہ کوٹارا (ہنگی کیتی نازہ) ژمارہ ۱ بہرگی

۲ سالہ ۱۹۴۴ .

وئى جودا ھەرىكەت زەمان تاۋىتىپتە دل پەرىكانە كى

(پۈتتۈرۈش) ئى مەزگىلى دىلى تە كەرتە پۈتتۈرۈش مەن دىپە
وھى تە دەستى شوخە كى كىسە خە مى پۈتتۈرۈش كى

شیخ نور الدین بریفکافی

تهدقی دل ته به رهنگی مهو خورشیدی چهلی بت
هر لهژنگار صفر چهوهر وکهوهر عملی بت

★

به جایس مزئی کفن له خو پیچه خموی
داکو غسالی تفکّر ته بشوتن نه بلی بت

★

نه بلیت ژته یهك رهنگی و نه ناس ژته رسمی
انس و وحشت ژته را وارث و هم راز و ولی بت

★

صد په نجاه شواهد کو له بن جیبی کراسی
ته له هر جا به عیان شاهدنا محتملی بت

★

هفد قازو قولنکان به وکل سیه و غزلان
وله کوهان چوکو بین ته مقامک تجیبلی بت

★

توت روحی ژکبابت جالههر کهنف و ختفاران
خو به سهر بتسنا زراعی نائف ژعندران و کله بت

★

خلوه تا دل ژته ره نگی نه یتن عیسی نفاقه
که ر ته دل نه م همی اغیار و مبرّا و خلی بت

★

تهخت و حکمت وه دینم دینی چاهو له سه ر چل
قسمهت زی بگری صومعه دی چاهو چلی بت

★

پیرو استاد چه حاجت به علی حیدر ههستن
شهشو روژان ژته را پیری خودا وه ندی علی بت

★

مهو سالو شهشو روژ ودهم و کات نه ز هه می عتممر
مه بوران به خسارته تاوه که نگی هه زه لی بت

★

وه کو طفلان ژغروری به دینی غافلین نه م
روسیا هین ژخودی وه قته مه شهرم و خچلی بت

★

خلوه یه ک جلوه ژنوری مه نه دی صافی به بت
جیلوه یا خیلوه فران سیغه ژقی بتدری جلی بت

★

الشیخ نور الدین

راست و چپ تیردانه جانی راست و چپ
قهوس و اشتموزی که فانی راست و چپ

★

بی‌دلو و انصاف و ظالم فتنه خیز
سینه غربال‌گر نهانی راست و چپ

★

نهز دخو دایوم مهدی بی‌مروه‌تان
ریته جانی من نشانی راست و چپ

★

تیرو رم دل مادناوی حه‌لقه ره‌نک
من به‌أحوالی نه‌زانی راست و چپ

★

أرضه دل له‌ووئی دبارت هر له‌سه‌ز
شو‌بهی قطری ئاسمانی راست و چپ

★

غهم ژمن ناهل‌کرت له‌و حُجَّتِیان
لیک تکبر تین بهانی راست و چپ

★

لی مہر دہورانہ شوبھی گلزنی
نہم لہدہورا باغبانی راست وچہپ

ثنی جہفایی ہر لہنہفسا خودکت
بہس یہ کین بی شک نہ ثانی راست وچہپ

نہز برینداری کہ ثانی مال ہلہک
نہف زلیخانہ زہمانی راست وچہپ

لی بلا (نوری) فدایت ہر تہن
دلہری بیمن تہخانی راست وچہپ

احمدی مختارہ دلہر نوریا
کامرادو کامرانی راست وچہپ

جہرگی ٹیتونی تہکر نارمانجی تیر
شوبہتی شیخی یمانہ راست وچہپ

علی حەریری

هەتا نەو کەس نەزانێه ژایانی ئەوێ شاعره کورده چون
بویه له کودی له دایک بویه و له چه جیکه مردییه وه کودی
خونديه و ژایانی چهوا بویه یه کم کەس که ناوی وی هینایه (شیخ
احمدی خانی) بویه کو له (مەم وزین) دا ناوی هینایه
که له ناوی (ملای جزیری) و (فقیهیی طه یران) .
وهادیزی :

« بیناوه روحا مه لئ جزیری
پیی حەمی بکرا علی حەریری
که یهک وه بدا فقیهیی طیران
هەتا بآبد بمایه حەیران »

احمدی خانی یێ مەزن که له ک کوێان هلکیشایه له سه ر
به ره مین ئەوێ هەرسی شاعرین مەزن کوچه وا شعرین ئەوانه
نه هاتنه کوم کرن و کورد نەزانیه سودی (استفادة) له شعرین
وان وه ربکرن وهاده ر دکه ئی هەتا ئەو چاخه تو شاعرین تر و کو ئەوێ
هەر سێ یانه نه بونه هەر وه کو وها دهر دکه ئی کو علی حەریری
که له ک شعر کوتیه و شعرین وی که له ک به لاث بیه له کوردستاندا
و که لیک ناوی وی به لاث بیه و کو فیهی طه یران و شیخ احمدی
جزیری به لام شعرین وی نه هاتنه کوم کرن له ناو دیوانه کی دا یان

دیواناوی وندابیہ و شعرین وی بہ لہجی کورمانجی بہدینانی بویہ
سورانی نہ بویہ نہ دورہ خہ لکی گوندی (حریر - ۱۹۵۵)
نہ وچاخہ بہ بہدینانی ناخافتہ چونکہ لہ سہرہدی بہدینان و سورایہ
و تہوژی ناخافتناوان سورانی و بہدینانی تیکل یہ کہ لہ ورا نہ شین
بیزین دورینہ (علی حریری) خہ لکی جہہ کی ذیکہ بہی
ہاتوبی بو (حریر) ولویدی مابن .

میژوان (المحبی) نقیسی یہ لہ کتیباخودا (خلاصہ
الأثر ج ۱ ص ۲۴۸) و دبیزئی دترجما (الشیخ احمد ابن
الشیخ علی الحریری) : (شیخ احمد کوری علی حریری یہ
و باقی وی کوردہ خہ لکی بازاری حریرہ . علی حریری ہاتوبیہ
و ولاتی (شامی) و رونشتیہ لہ گوندی (عسال) نیزیکتی
بازاری (دمشق) احمدی کوری وی لہ (عسال) لہ دایک
بویہ احمد لہ زارو کاتیدا چویہ (دمشق) لہ ویدی خہ ندیہ
پاشی چویہ بازاری (حلب) لہ نک (الشیخ احمد الدیر عزانی)
خوندیہ پاشی چویہ بازاری (عین تاب) (بازارہ کی مہزنہ
لہ کوردستانا تورکیہ دا نو) طریقاً صوفیتیا (خلوتی)
و زرگریہ ژ (الشیخ شاہ ولی الخلوٹی) پاشی گہرایہ بو
(دمشق) لہ مہخلا (الصالحیہ) رونشتیہ و ناو بانگی وی
بلافت بویہ . . . »

و ہر و سان (المحبی) دبیزئی شیخ احمد لہ سالا
(۱۰۴۸ ھ - ۱۶۳۸ م) مردیہ (وفات بویہ) بہ لئی نابیزئی

دچی سالنی ژدایک بویه .

څی چاری لنگ من که لهک نیزیکه ~~کو~~ نه څف (شیخ علی
حریری) باڅی شیخ احمد (علی حریری) یی شاعره چونکه
ناڅی هوردوان (علی) یه وکوردن وخه لکی (حریر)
وهروسا حریری به (شیخ علی) ناڅی خو هینسایه دشعرا
خودا : « دلی مه محزون که فارهت بی » .

لنگ من نه دوره (علی حریری) دچهرخا دهی کوچیدا
(القرن العاشر الهجري) ژکوردستان چوبی (شامی) پشته
کو بههرا پتر ژته مهنی (عومری) خود کوردستان دا بوران دیه
هه وه کو که لهک زانایین (عوله مایین) کوردان دچون ولاتی
شامی ومصری وعراقی ته گهر ته ماشای (خلاصه الاثر) بکه یین
که لهک زانایین کورد دنیفت څی تاریخی دا دینین کو له سه دی
یازدهمی کوچی دا دوه لاتی شامی بونه وکو (الشیخ محمود بن
عبد الرحمن الکرد) وعبد الرحمن العمادی وحامد العمادی ،
وملا ابو بکر کوری عبد الرحمن حریری نه وی کو باڅی وی
ب- (ملا جامی) بناڅو بانگ بو وخه لکی حریری بو وکه له کی دیتژی
نه دوره علی حریری چی چوبی (شامی) ولویدی مردبی
چونکه بلاڅ نینه دنیفت خه لکی (حریر) ی ویاچهی (اربیل
- هه ولیر) کوگورا علی حریری له چه جهه کی یه ههروه کو بلاڅه
له نیفت خه لکی دا کوگورا فهقه هج تهیران دمکسی یه (و با ته یی
دکونده کی یه له (بیت شه باب ژوه لاتی هه کاریان ومه لای

جزیری دجزیرا بوتانه .

تههژی پشتکیریا وی دکه کوه شاعره دکوردستاندا
نه مریه به لکو مردناوی وگوراوی لهده ره یا کوردستانه به لیب
دکتور بلیج شیرکو کوتیه گورا فی شاعری دحهریره به من تهه
راست نازانم .

دبیزم علی حریری دچهرخسا (قرن) دهی کوچی
(هجری) دا بویه یانی سازدهها میلادی ته که ر هندهک زته مهنی
(عومری) وی که تپی له نیف چهرخی یازدههداژی نه دوره
مهزن تر بویه ژ (مهلاي جزیری) ته که ر چهند مهلاژی هندک
ژیا ناخو بوران دیه له چهرخی دهی دا .

ههروسا علی حریری مهزن تر بویه ژفهقههی تهیران بیهتر ژمهلا
چونکه ملا به (عمر) ژفهقه مهزن تر بویه دشین بیژین (علی
حریری) مهزن تره ژملا وفهقه وکو باثو کور چونکه شیخ
احمدی کوری وی لهسالا (۱۰۴۸ ه) مردیه وفهقهژی ساخ
بویه لهسالا (۱۰۴۱ ه) دا وملا ساخ بویه لهسالا (۱۰۳۱ ه) دا
وهادشین بیژین کوری علی حریری وکو ملا وفهقه بویه تهه
هیزره کانیزیکه .

نه دوره له نیف بهینسا مردنا علی حریری ودایک بونا
(احمدی خان) دهوری (۵۰) سال هه بیج .

وادیاره (علی حریری) له پیشیا ملا احمدی جزیری
شعر دانی به وناقی وی به شعر کوتن بلاف بویه .

درباره علی حریری امین زکی دبیری د (تاریخ کردو کوردستان
ص ۳۳۵) دا علی حریری خه لکی (دیر الحریر) ژوجهی
(اربیل) ه له نئیف بهینا سالین (۴۰۰ و ۴۷۰ ه - ۱۰۱۰ -
۱۰۷۷ م) دا ژیاوه وههف چاخنی (معاصر) شاعری ایرانی
(فردوسی) بویه و دیوانا شعرین وی بناواو بانکه .

سه یداعلا الدین سجادی دبیری به کورتی د (میژوی نه ده بی کوردی
لاپه ری ۵۳۶) دا : دکتور بلیج شیر کورد (القضية الكردية) دا
کوتیه حریری دمیژویا (۱۰۱۰ - ۱۰۷۷ م) دا بویه و امین زکی
ژوی وهه گرته به بل وسانینه و دبیری نه گهر شعرا شاعری ایرانی
« جامی » بخونین دزانی علی حریری له پیشیسا (۱۴۲۵ -
۱۴۹۵ م) دا نوبویه یانی له فی تاریخی دا بویه یانی دچهرخا
نه هی کوچی دا بویه .

و دبیری دژیا نا ملای جزیری دا (لایه را ۱۵۸) جامی
باسی حریری کره دفی شعری دا :

« پیره هردی بدیده ته م زجزیر

نیمه هردی بدیده ته م زحریر »

ماموستا علاه الدین جامی دبیری دریکا اربیلی دا چویه بو حج

سال ۸۷۷ ه - ۱۴۷۲ م و جامی له نئیف بهینا قان سالان دا بویه

(۸۱۷ - ۸۹۸ ه - ۱۴۱۳ - ۱۴۹۲ م) .

تهوا به تی کونه د (دیوانا حاجی قادر دا « نیک مهرد »

هاتیه دجهی « نیمه مهرد » . من دبیزم مه خسه دا جامی نه ملای

جزیری به چونکه ملا که له کی دواهی جامی به وملا ناڅی جامی
هینایه ددیوانا خودا وهروسا دزانین ملا ساخ . بویه د (سالا
(۱۰۳۱ ه - ۱۶۲۱ م) هه وکود شعرا (ملا و فقهه) دا
دیاردی . دبی مهخسه دا جامی زانایه کی تری خه لکی جزیری
ونه هاتیه زانین کویپیشیا ملا شاعره کی تر جزیری هه بویه
به نه زمانی کوردی شعر نقیسی یی .

هه وسه شیخ عهد الرحمن جامی شه هرزایی نه بویه
دته ده با کوردی دا هه تا بیژین مهخسه داوی شاعری کی کورده
یانی به کوردی شعری هه بویه وه کهل بناؤ و ده نک بویه هه تا
(علی حریری) بیج بناؤ و بانک دبه رامیه ری ویدا نیث
مروئه ک بویه وهاتا بیژین مهخسه داوی به (حریر) جهی علی
حریری به ومهخسه داوی نه وث علی حریری بیج کوردی شاعره .
جامی شه هرزاهی هه بویه به س دته ده با فارسی و عربی دا
ژبه رقی دبی مهخسه داوی به پوره میری جزیری زانایه کی مهزن بیج
دعلم و نه دبا عربی یان نه ده با فارسی دا .

وبه خوژی (مجادله) یان باش شه هرزا هیای هه بویه
به علمی قی عالمی مهزن د عربی و یان فارسی دا . ومهخسه داوی
به نیث مروه شی حریری (ابو القاسمی حریری) بیج خودانی
« مقامات الحریری » کوبه عربی نقیسی به و حریری به قی مقاماتی
بویه (ضرب المثل) نه کهر به که له کی زیره ک بی دانشاء
وسجع پی دبیژن و کو حریری به یان حریری نیشی وی نابیی .

ومن دبیزم به لکو مه خسه دا جامی نه شه به کو نهو زانای
جزیری. نهوی زانایه دندهب وزمانی عربی دا نه گهر. مقابلی
به کین له کهل (ابو القاسم الجزیری) حریری دهن و کو نیمت
مروه شه که دهرامیه روی دا مه خسه دا وی نه علی حریری به
ودبیزم علی حریری دوا میا جامی هاتیه سهر روی زه مین دهوری
(۵۰ سال) ونه وه به باقی شیخ احمدی حریری کو (المحبی)
ناقی وی. هینایه یان مه خسه دا جامی به (حریری) زانایه کی تره
ژخه لکی حریر .

نهوا بابنه تا گوته هنده که ژمیژوقانین کورد و کو (شیخ
محمد مردیخی) به خلهت چونه کو گوته ابو القاسم الجزیری
کورده خه لکی شاری حریره دپشتا (آر بیل) چونکه خودانی
مقاماتی حریری ابو القاسم خه لکی حریره ژجهی (بصره)
ژعراقی .

دیسان نه دوره مه خسه دا جامی به (پیره مهردی جزیری
(احمدی کوری حسین کوری یوسفی حسنکیفی (حصن کیف)
بنی نه ژب عالمه خه لکی حسنکیفی بویه ۱۲ سال له بازاری
(تبریز) بی خونديه پاشی بویه سهیدا ودهرس دایه د (الجامع
العمری) دبازاری جزیری دا پاشی بویه قازی دبازاری
حسن که یقی دا مه تا مردیه دسال (۸۹۴ - ۱۴۸۹ م) دا احمد
که له که زانایه بویه دوکتی هیه : (تحفة الفوائد فی شرح
العقائد) ، و (کشف الدر فی شرح المحرر) ته ماشای نه ژب

کتابه بکهد (الاعلام للزرکلی ج ۱ ص ۲۶۱) دا .
جانه دوره جامی دجزیریدا نهفت عالمه دیتی و مه خسه داوی
نه وه بی .

چاخنی کونیزیک بوئی دیوانی چاپ به که م من گو نارهک
(مقالة) یا دکتور عز الدین مصطفی دیت دنیتف کوئارا
(دهفتهری کورده واری ژماره ۱ ساله ۱۹۷۰) دا ده باره اعلی
حریری ژبه روئی کو تشته کا نو وتازه دئی گوتاریدا نینه ده باری
ژیانا ئی شاعری به لکو به حسی وی دکه کو علی حریری
هه بویه یان نه ؟ و به حسی نه و کتیبانه دکه کو به کورتی به حسی
ئی شاعری کر نه وکو : (القضية الكردية ، تایخی کورد
و کوردستان ، مشاهیری کوردو کوردستان ، و میژویی نه ده بی
کوردی) .

به لئ ژبه ر کو دوخه له تین مه زن دنیتف وی گوتاریدا هه به
پیتویسته (لازمه) نهفت خه له تان راست به که م :

۱ - دکتور عز الدین وهر گرتی به ژ (مشاهیری کوردو
کوردستان رو په را ۷۶) یا امین زکی : کو نهفت شعرا خاری
یا علی حریری به :

« نهی ناقت و نهی ناقت و ناقت لازم ته محبوبهک هه بی »
دبیژئی نهفت هونراوه یا علی حریری به به لئ وانینه به لکو
یا فقه هه تی تهیرانه و به ناقت و یانگت ترین هونراواوی به و ابلاقه
دنیتف خونده وارین (بوتان) دا کو تهیران د (فنک) ئی دا

ودسهر که ناری ناوا (دجله) نهفت نینه (مناجات) دکهل
شه تی بوتان کتیه به لئ خه لکین (مکسو دبیژن فه قه نهفت
شعره له سهر که ناری روبری مکسی کوتیه موژی به وی جوی
دبیژن (که را فه قه هی تهیران) .

تینجا چه له فنک یان له مکسی تهیران نهفت بزراوه دانی
بی هه یاونی به ونه یا حهریری به .

۲ - دئی (مقالیدا) هاتی به کو نهفت شعرا سنج وی
« خلغو وهرن » و دواهیایوی « ژحسینا ده لالی » . علی
حهریری به نهفته وهرگرتیه زده ست نفیس (کورد : ۰۵)
زده ست نفیسین (خطوطات) لینینگراد .

بهی نهفته زی نهراسته به لکو نهفت شعره یا (صادق) ه
کو شاعرک نه ناسه هه تا نوو کهس ناخی وی نه هینایه نهفت شعره
دنیت فی (دیوانا کرمانجی) دا هه به وهرگرتیه ژکتیپاده ست
نفیس و دویدا به ناخی (صادق) هاتیبه نفیسین هه و کو ناخی
صادق ددواهیایوی شعری دا زی وهاتیبه :

« دی چه ند به بیژی (صادق) ژا سرارو ده قاتق

نه فان وصفین دلائق ژحسنا یاده لاله »

وه سه ری وی وهایه :

« خلقتنا وهرن به بینن چه حسنه کا که ماله »

به چو به خون .

هه و سا دنیت فی کوتاری دا هاتیبه کو (قه ولی هه سپی

(۵ ش) به ده دست نه ۴۵۴ به ناڅی علی حهریری څه د (ده دست
نڅیسا کورد : ۲۷ دا ژده دست نڅسین لینینگراد به لی به حسپی
گریه کودیته به ژهندهك دیته ژده دست نڅسین (قه ولی هه سپی
رهش) وژره امین زکی اسکندر اژابا ، وسوتسین (کونه څه یا
فهقه هی ته نه .

هه سا سه یدا (صادق بهاء الدین) گوتارهك ده ربارا
(علی ریری) به لاقت کر دڅی دو ماهیگی دا دگروڅارا (ده فته ری
کوه واری ژماره ۳) دا هندهك شعرین څی شاعری نڅیسیه
به دا گوتیه حهریری دسالا (۱۰۰۹) هجری دا هاتیه سه ر
زه مین و نه څه څی ودرگرتی نه ژ (القضية الكردية ص ۲۱)
یا بلیج شیرکو به لی که له کان نه څه بتاریخا میلای زانی نه هه روها
پشتگیریا (میجرسون) دکه نه وڅی کو گوتیه علی حهریری
خه لکی شمیدینانه ژجهی هه کاریان . به لی لنک من وایه میجرسون
نه څه ژسه رکانیه کا (مصدر) که څن وهر نه گرتیه به لکو هزارا
خوبویه و نه م نهشین بیژین راسته خه لکی (شمیدینانه) و دیاره
زانه بونا (میجرسون) خودانی کتیبا « ده ستوری زمانی
کرمانجی) کزبویه چونکه مهلای جزیری و تهیران څی هه ر
څخه لکین هکاریا ژماردیه .

به راستی تشته کا پرېها که ت بهرچاڅی من دڅی گوتاراید
نه وڅی نه څه یه کو علی حهریری دشعرا خودا نه و پیشیاوی
نه څه یه : « پهری زاده تووا هاتی . . . » نه واکو سه یدا صادق

وەرگرتیه ژگرافارا (به یان) - ناڤی (مه‌وزین) ئی تینی
 ودیژی « مه‌وزین هه‌ردویه ک تایی سیا زولفی کرم تالا » .
 دیژم نه‌وه به نکه‌یه (ده‌لیله) گو‌هریری پاش ساللا (۱۸۵۴ هـ) ه
 چونکه مه‌وزین دڤی سالیدا مردونه هه‌روکو سه‌رکیتین وان
 هاتیه نفیسین نه‌وابابه‌تا گوته شرفخان د (شرفنامه) دا ناڤی
 زانایه‌کی کورد تی نئی بناڤی (سید علی) چاخی کو‌تاخیچی
 له‌سه‌ر (میر بدر) میری جزیری و دیژی دچاخی فی میری مه‌زندا
 که له‌ک خوندن پیش‌که‌ت و که له‌ک زانایان به‌ری خویان‌دان
 جزیری وتید رونشتن و کو مه‌ولانا (ژین‌الدین) و (حسن
 سورچی) و مه‌ولانا (ابو بکر) و مه‌ولانا (سید علی) و دیژی :
 نه‌ئین هه‌ خودان کتیبین و تالیفات و کتیبین وان نه‌وژی ددستی
 خه‌لک‌دانه یانی دچاخی شرفخان‌دا به‌لی نابیزی کتیبین فان
 بکوردی بونه یان به‌ری و د شرفنامه‌ی دا نابیزی شعر و کتیب
 به‌زمانی کوردی هه‌یه وهاتیه دانین یان نه‌ شرفخان شرفنامه
 نفیسی به‌دساللا (۱۰۰۵ هـ) دا .

تیر نازانین نه‌وت (سید علی) به‌کی به‌نایا (شیخ علی
 حریری) به‌یان (علی ته‌ره‌ماخی) به‌بان زانایه‌کی تره ؟ .
 من دیژم نه‌دوره (علی حریری) بی هاتیی جزیری و کو
 (زین‌الدین به‌بی) نه‌وی کو خه‌لکی جه‌ن بابان یانی سوران بویه
 و حسن سورچی نه‌وی کو ژعه‌شیره‌تا سورچی بویه و خه‌لکی
 نیزیکی (حریری) بویه دبا‌کوری (شمال) اربیل و نه‌دوره

حهريرى پاش مردنا (ميربدر) كورئى (شاه على) دساللا
(٩٧٩ هـ) دا بان نيزيكى قى سالى چوبى بولان. (شامى) .
ديسان دبيرم دپيشيا (على ههريرى) شاعرهك كوردى
ديتر كو به زمانى كرمانجى (به هدينانى) شاعرانى بئى نه هاتيه
زانين هه تانمو .

ئهم دشين گرى بدين ناشكه را بونا شعرو ويژه يا (ادب)
كوردى ودهست پى كردنا وئى به (على ههريرى وشيخ احمدى
جزيرى يانى دچهرخا (١٠ هـ - ١٦ م) دا - گرى بدين به
ناشكه را بونا سبه هبا ميژويا كوردستانانو (ظهور فجر تاريخ
كردستان الحديث) .

ئهوا كودهست پى دكه ژنيشى به كه ما قى چهرخى دا يانى
ژجه نكا (شهري) (چالديرانى سالى ٩٢٠ هـ - ١٥١٤ م)
دنيقت بهينا تورك وايرانيان دا چونكه كورد هه مويان بون
به يهك دكوردستانا ناوه ندى دا (كردستان المركزية) وته خلياتهك
ژماقئ (حقي) نه ته وا يه تى (قومى - ملى) وهرگرتن له نيقت
دهوله تا عوسمايان دا (توركاندا) .

ميژويا سياسيا كوردستانى ژقى چاخى دهست پى دكه

و نه ژاهه ژى كار (تاثير) گر له هندهك زانا و عوله مابين كوردان
هه تا شعر و چيروك به زمانى كوردى كرمانجى نهمسين زمانى
باڅو با پيرين خويان و كو على حه ريرى و مه لاي جزيرى و فه قه هج
تهيران هه تا گه هشته (احمدى خانى) ئ مه زن و با ته بى .

هه و سا كتيب ژى به كرمانجى هاته هونان درن ژلاى
هندهك زانا بين كورد و كو (على ته ره ماخى) نه و ئ كو به
(على ترموكى) هاتيه دكتيباندا هه تانه و كو (تاريخ الكرد
و كردستان) و (دائرة المعارف الاسلاميه) وهاتيه گوتن
كو دچه رخا چار ئ هجر يدايه به لئ مردوخى ديبژى دمير ويا كوردو
كوردستان) دا ص ۹۴ : على ترموكى دساللا (۱۰۰۰ ه) ژدايك
بويه و دساللا (۱۰۶۵ ه) كوچ كويه .

ويو به كه م جار دكتور معروف خه زنه دار راستيا (على
ترموكى) روهن كويه دگوقارا (ده فته رى كورده وارى ژماره
۲) دا و ديبژى نه وه (على ته ره ماخى) به و (اسكندر ژابا)
قونسولى روسيا دسه دهه نوزده هدا دبا زارى (نه زه رومى) كتيب
(على ته ره ماخى) ديتيه و خه زنه دار وه رد گرتى ژدو كاغه زئ
ژابا كوده ربارا ئنى كتيبى ژ (نه زه رومى) هناديه بروسيا .

ديبژى على ته ره ماخى دساللا (۱۰۰۰ ه - ۱۵۹۱/۱۵۹۲ م) دا
نه و ئ كتيبى دانى به . به لئ ماموستا خه زنه دار نا بيبژى نه و ئ
كتيبه ته ره ماخى دري زمانى كوردى (قواعد اللغة الكردية) دا
نهمسيه هه روه كو وهابلا ئه كو ته ره ماخى به كه م (اول) كه سه

کورژمانا کوردی نفیس یه یان دچی علمی دایه ؟ له نك من
وهایه کو نه وث کتیبه (تصریفنا کورمانجی) یه نه واکو شرحا
(تصریف الزنجانی) یه د علمی صرفی عربی دایه به زمانى
کورمانجی هه تا (فصل المضاعف) د نه وث کتیبه که له ک نه و
بلاؤه وتیته خوندن و ژبه رکرن (حفظ - درخ) ژلای فه فه هین
کوردان دجهی بوهمان و مکسی وهیزان و دیار بگردا ژ کوردستانا
کودژیر دهستی تورکان دایه به لئی هه میی ژبه زنا که ن به لکو هه تا
(التنبیه فی الفعل المتعدي واللزام) ژبه رد که ن پیشیا (تصریفنا
کورمانجی) نه وه یه :

« (اعلم) تو بزان نه ی مفردو مذکرو مخاطب و ذهنی یه »
نه وث کتیبه نیزیکی سه د رو پهره من دنیفت کتیبیا خویا
ده ست نفیس دا (الاعلام من مشاهیر الکرد و کردستان) نه واکو
۲۰۰۰ تهرجه ده بی نفیسی یه دپیش چه ند سالتیک کو (ملا
حسین) ی تهره ماخی (تصریفنا کورمانجی) داننی یه و ملا حسین
سه یدابویه دبازاری (مکسی دا) و گوراوی دنیفت گورستانا
(میر به مدین) دایه دمکسی دا .

من وها وهرگرتی یه ژهنده کار . به لئی نه دوره ناوثی
دانهزیج (مؤلف) وثی کتیبی ملا علی تهرماخی بی نه (ملا
حسین) بی و نه وارن به خه لهت ژبومن گوتین هه روسا دیته
زانین ژوان دوسی ریزکین کود (ده فتهری کورده واری) داهاتیه
ژمقدما کتیبیا علی تهره ماخی کو کتیبیاوی د علمی صرفی عربی

دایه به‌لی به‌زمانی کرمانجی .

له‌نك من وه‌ایه كو تهره‌ماخی ریزمانی كوردی (قواعد اللغة الكردية) دانانی‌یه به‌لكور و ژه‌لات ناسه‌كان (المستشرقون) خه‌له‌ت بونه كو‌گو‌تنه دریزمانی كوردی دایه هه‌روه كو ووشه‌ی « ترماخی » بویه « ترموکی » چاخی كو به‌نقیسی نا روسی یافرنسی هاتیه نقیسین (۱) .

ته‌واكو باب‌ه‌تا گوتمه كتیبه‌كا دیتژی و كو (تصریفا کرمانجی) هه‌یه به‌ناثی (تهرکیبا ملا یونس) به‌لج دعلمی نحوی دایه و شرحه‌كا کرمانجی‌یه ژبو (عوامل الجرجانی) ونیزیکی (۸۰) روپه‌ره وه‌ه‌تانو نه‌هاتیه چاپ کرن و پیشیاوی نه‌ه‌یه : « توپزانه دو مذهب جاری بونه دته‌رکیبا بسم اللهی‌دا مذهبی بصریان و مذهبی کوفیان » .

(تهرکیبا ملا یونس) که‌له‌ك کتیبه‌كا هوره و كو (تصریفا کرمانجی) دبیژم کتیبه‌كا وه‌انینه که‌له‌ك لی‌کولین (تحقیق) دکه‌ده‌بارا مه‌ذه‌بین عوله‌مایین کوفیان و بصری‌یان وه‌ه‌روها سیبویه‌ی و خلیل و احمد و سه‌کاکی . . .

(۱) تهره‌ماخ گونده‌ك ۲۰۰ مال دبی‌دکه‌فی روژنا‌قایی‌یی باژاری مکی‌سی به‌چار سه‌ه‌ه‌تان له‌سه‌ر هه‌دی (هیزان) ه به‌لی ژجه‌ی مکی‌سی‌یه نه‌ه‌ت گونده‌دکه‌فی ژیر که‌ناری‌چپایی (نان کاس) و پشت چپایی (نام‌غوس) و گوندی (زهرداس) دکه‌فی پیشیا تهره‌ماخ .

نه‌ؤت كتيبه‌ئى نه‌ؤ تيته خوندن و ژبه‌ر كردن دولاتى بوهتان
ومكسى وهيزان دا . . .

ملايونس به‌ناؤت وبانگه به (ملايونسى نه‌رقه تيفى) به‌لى
نازانم كوندئى (نه‌رقه تين) دچى ولات يه وهيج ژريانا ملايونس
روهن نينه به‌لى وها دهر دكه‌ئى (تركييا ملايونس) كتيبه‌كا
كه‌ئنه وكو (تصريفما كرمانجى) نه‌دوره ملايونس نه‌ؤت زاناي
كورد دپيش (ملا خليل) ئى سيرتى دا بويه يانى دپيش چه‌رخا
نوزده‌هئى دا بويه . محمد مردوخى دپيژئى دتاريخا خودا ج ۱ ص ۱۹۶
ملايونس خودانى ته‌ركيب و تصريف و ظروف يه و دچه‌رخا
(۱۲ هـ) دكوندئى (هلكاتين) ژدايك بويه . (مه‌لا خليل) ئى
سيرتى ئى خزمه‌تا زمانى كوردى كريبه وچه‌ند كتيبه‌ك
به‌كرمانجى دانئى به‌ وكو (نهج الانام) نه‌ؤه كتيبه به‌شعر
وكرمانجى نقيس يه دعلمى عقيدده‌دا كه‌له‌ك خوش وره‌وانه وكو
(نوبهارا) احمدئى خانى نه‌ؤئى تيته خونند ژلاى فه‌قه‌هين
كورداندا دكوردستانا تركيه‌دا پيشياوى نه‌ؤه يه :

« توگوهديدنه نوطقو به‌يانا فه‌صيح له‌ فه‌رضو عه‌ينسانه
مه‌رمديئى مه‌ليح » . نهج الانام هاتيه چاپ كرن دكهل (نهج الاناما)
احمدئى خانى وهادياره ملا خليل له‌سه‌ر ريگايا نهج الاناما
خانئى نه‌ؤت كتيبا خو دانئى به‌ وهونراوه وناؤالى دانئى به‌ :

هه‌روسا ملا خليل كتيبه‌ك به‌كرمانجى وشعر دعلمى
(تجويد) ئى‌دا نقيس يه نه‌ؤت كتيبا ده‌ست نقيس دؤان سالين

دواھمی دا ھاتہ دیتن .

ملا خلیل بہ نھ صل خہ لکی ھیزانہ بہ لئی دباژاری (سیرتی - سعرد) دا دہرس دگوت وہ مہزن ترین وبہ ناؤت بانک ترین زانای کوردان بویہ دسہ دہھی ھہژدہ ھہتا نوزدہ ھہی دا دڪوردستانا ناؤراستی دا وکو (محمد ابن آدم) و (ملا یحیی) ئی مزوری دڪوردستانا باشوری دا (کردستان الجنوبية) ملا خلیل کہ لہک کتیبی ھہیہ دگہ لہک علماندا وکو (کافیۃ) و (قاموس الثانی) دعلمی نحوئی دا (کافیۃ) ھہتا نھوژی دیتہ خوندن .

ھہتا (۳۰) کتیبی پی دزانم گوھہیہ دساللا (۱۱۶۷ ھ - ۱۷۵۶ م) دا ھاتیہ سہر دونیای و دساللا (۱۲۵۶ ھ - ۱۸۴۳ م) دا کوچ کریہ .

ھہروسا کتیبہ کا ترژی ھہیہ بہ کرمانجی ناؤی وئی (ظروفہ) دعلمی نہ حوئی دایہ دسہر ظرف زمان و ظرف مکان ھاتیہ نشیسیں نیزیکی (۲۰) روپہرہ نھؤت کتیبہ وکو (ترکیبا ملا یونس) و (تصریفا کرمانجی) ھہتا ئی چاخی تیتہ خوندن و ژبہر کرن ویہ کہ ژکتیبین ریزی (کتب المنہج) چونکہ چاخنی قوتابی (تلمیذ) قرآنی خلاس دکہ وھا ئان کتیبین خارئی دخونی دڪوردستانا ناؤراستی دا (کردستان الوسطی) (۱) نو بہارا احمدی خانی (۲) مولودا ملای باتہیی (۳) نہج الاناما ملا خلیل (۴) تصریفا کرمانجی (۵) تصریف الزنجانی (۶) عوامل نلجرجانی (۷) ظروف (۸) ترکیبا ملا یونس شہش ژئان کتیبیان

به کرمانجی نه (۹) سعد الله بچوک شرحه کا عربی به دسهر عوامل
 الجرجانی (۱۰) شرح المغنی (۱۱) سعدینی شرحا سعد الدین
 التفتازانی به لهسهر تصریف الزنجانی (۱۲) حل المعاهد (۱۳)
 سعدالله کهوره (۱۴) جامی (۱) پاشان علمین منطق دخونن چه ند
 کتیبه کی دیتژی هه نه دینه خوندن به لئی و کوته وان یاریزی نینن
 وگو (تصریفا ملا علی) ملا علی زانایه کی کوردبویه و خه لکی
 بازاری (شنو) بویه به عربی تصریف الزنجانی شرح کریه
 که لهک کهس ژفه قاهان فی کتیبی ژبه ر دکهن پاش (شرح المغنی)
 وهر وها (نتائج الافکار) و (سیوطی) شرحا (الغیة ابن
 مالک) و (شافیة ابن الحاجب الشهرزوری الکردی) دخونن

(۱) دعلمی منطق دا نه ون کتیبین ریزی (۱۵) ایساغوجی
 یا ملا خلیل (۱۶) حسامکاتی (شرح حسام الدین الکتانی علی
 ایساغوجی) (نه یا ملا خلیل) (۱۷) قول احمد (۱۸) فناری
 (۱۹) ابو بکرا استعارئی (۲۰) ابوبکرا وضعی یانی ههردو
 کتیباین ملا ابو بکری کورد دعلمی استعاره و علمي وضع دا
 (۲۱) شرح عصام الدین فی الاستعاره (۲۲) شرح عصام الدین
 فی الوضع (۲۳) کتیبیک دعلمی مناظره و جدل دا (۲۴) شرح
 العقائد النسفی للفتازانی (۲۵) شرح الشمسية فی المنطق
 (۲۶) شرح المختصر دعلمی بلاغة (۲۷) جمع الجوامع فی علم
 اصول الدین پشتی جمع الجوامع فهقهه (طالب) إجازه ژسه
 بدایینی خو و هردگرتی و دبئی سهیدا .

دبیژن ملا حسین کوری ملا مصطفی کوری ملا خلیلی سیرتی
کتیبا ظروفی نفیس به (ملا حسین) و کوبزائی خو (ملا حامد)
زانیه کی گه لهك به نائتو بانگ بویه گه لهك (حواشی)
نفیس نه له سه ر کتیبان و کو (ملا مصطفی) ئی باقی خویان
پیشیا ظروفی نه شه به وده ست نفیسه :

« تو بزانه هنگی نه شیانئ ددونیانئ دا هه نه ظهرفن
یاغیری ظهرفن ظهرف منقسم لدو قسمانه ظهرفن حقیقی
یا ظهرفن مجازی » .

و (ظروف) به عربی هاتیه شرح کرن به لئ نازانم
چه که سی شرح کریه . ظروف ، و ترکیبا ملا یونس ، و تصریفا
کرمانجی هه تا نهو نه هاتنه چاب کرن .

دبیژن شاعرهك كورد هه بویه به نائی (بابارخ) هندهك
دبیژن (هه مزانی) به وهندهك دبیژن (ره وادی) به و خه لکی
ناوچی (به دینان) بویه هندهك دبیژن دچهرخی سی وهندهك
دبیژن دچهرخی چاری کوچی دا بویه .

بابارخ دسه رچاوه به کی (مصدر) که ئن دا نه هاتیه ته که ر
راستی نه ئف شاعره هه بی نه دوره روژیک راستی یاوی روھن
به بی و کو (علی ته ره ماخی) ترجه ما شعره کاوی هاتیه دکتیبا
(طبیعة المجتمع الكردي فی أدبه ص ۲۶) یا کاک بدرخان سندی
به لئ نه گوته ژچه کتیبهك وهر کرتی به دئی شعریدا وهاتیه
زانین دچاخی میر جعفری کوری میر حسن دا بویه نه وی کوشهری

لهشکری خلیفه بنی عباسی (المعتصم) کریه له بهدینان دا له چپای
 (داسن) دسالو ۲۲۵ - ۲۲۶ هـ چونکه له سه رقی شهری نه و
 شعره کوتیه به لای نه دوره نه و شاعر به گه له کی پاش فی میزوی
 بی و نه و شعره به فی شری کوتی چونکه جه نکه کی مه زن بویه
 و میر جعفر چاخی کوزانی به نه سیر دبی زهره خار به و مردی
 به نه دوره نه و به سه دان سال دنیفت خه لکی بهدینان دا مابنی
 نه و با به تا کونه هاتنا ناغی (رستم) دنیفت فی شعریدا
 کومانج په یداد که کو (بابارخ) دوی چاخی دا نه بویه چونکه
 ناغی و بانگی رستم به لا و بویه دکوردستان دا پاش کو
 (فردوسی) (شاهنامه) نفیس به دچرخا پینچی کوچی دا .
 نه کهر ناغی رستم هه بیژی دپیش ده که تنه شاهنامه
 دکوردستان دا به لای وها نه بویه کوبه بی په ند (ضرب المثل) .
 نه دوره هردو کتیبین دینی نیویدیان « الجمله » و « مصحفا
 رهش » که فن ترین کتیب بن کوبه کرمانجی هاتنه نفیسین .
 و کوهاتی به دهنده کتیبان دا (شیخ حسن) کوری عدی
 کوری ابی البرکات یانی نه فی برای شیخ عدی (شیخ هادی)
 کوری مسافر نه و هردو کتیه نفیس به دچرخا هه فتن
 کوچی دا (۱۲ م) شیخ حسن هاتیه خه نقان دن ژلای حاکمی
 موصل (بدر الدین لؤلؤ) هه دسالو (۶۴۴ هـ - ۱۲۴۶ م) دا
 هه و کوهاتیه دکتیبیا (هدیه العارفین ص ۸۱) یا اسماعیل
 پاشا بابان دا و (شذرات الذهب ج ۵ ص ۲۲۹) .

هندك دييژن نهف ههر دو كتيبه پاش ئى ميژويى هاتنه
نقيسين ونسا ههر دو بيان هاتنه چاب كرن يا كوردى ويا عربى ژى
ژلاى (طرفى) روژ هلات ناسى نه مساوي Bittner . m دسالا
۱۹۱۳ م داوژلاى انستاس كرملى دسالا ۱۹۱۱ م دو هاتنه بلائ
كرنژى به زمانى انگليزى وفرنسى وايتالى (۱) .

(۱) اليزيدون ص ۵۳ - ۵۷ عبد الرزاق الحسنى .
هاتيه د (هدية العارفين) دا كو شيخ حسن نهف سنى
كتيبه ههيه : الجلوة لأصحاب الخلوة ، و محك الايمان ، وهدية
الاصحاب .

شيخ عدى نهوى كود سالا ۵۵۷ ه دا كوچ كريبه نهف
كتيبين خارى هه بويه : (۱) القصيدة (۲) رسالة في آداب النفس
(۳) رسالة في وصاياها للخليفة (۴) وصاياها لمريده (قائد) . هنده كان
كوتيه كتيبا (الجلوة) ژى ياشيخ عدى به بلع وهاتيه .
كتيبه كا ده ست نقيس (مخطوط) ههيه دنماقبي شيخ عدى دا
د (مكتبة جامعة برنستن) دژير ره قه ما ۲۶۶۷ دا .

فہرہ فقہی تہران

میژوینی (تاریخا) ژبانان ئی شاعری وه کو شاعرین ترین
کورد : ملای باتہیی واحمدی خانای وعلی حریری .
. . . نہہاتیہ نقیسین تشتہ کی ککم نہبیئ نہوہژی
ناقیوی یہ وناقی دوکتیبی وی یہ بہلیئ وه کو من بخولہ ژبانای ئی
شاعری کولی ئی وه من وهرگرتی لہہندہ کی زانا لہہمہ لایین کوردان
وہر وه کو بہلاؤہ لہناؤف فہرہہو ملاندا ئہؤہیہ :

فہرہہی تہیران (طیران) ناقیوی (محمد) ہ ولہ
ہونراوین خودا بنیشانا (میم وحن) بہحسی خودکہ وہندہک
چاران ژی ناقی خو (محمد) دنقیسی وکودشعرا (مہلاو
فہرہ) دا . فہرہ خہلکی گوندی (طیران - تہیران) ہ ئہؤف
گونده دکہ ئی ناؤت بہینسا جہئی (مکسی) و (ہیزان) دا
بہلیئ ژہیزان تیتہ ژماردن ئہؤف گوندہ نہوژی ہہیہ بقی ناقی
وبلاؤہ لئیٹ دانشتیین مکسی وہیزاندا کوفہرہ ژدانشتیین ئی
گوندی یہ فہرہ خہلکی (ماکو) نیتہ ہر وه کو میژوؤانان
نقیسیہ وکو (امین زکی) وبلیح شیرکو وماموستا علاہ الدین
سجادی چونکی ناقی گوندی وی (طیران - تہیران) وہہ
روسا راست نیتہ فان نقیسیمہ کوفہرہ لہئیٹ بہینا سالانہ (۷۰۷ ہ
- ۷۷۵ ہ - ۱۳۰۷ - ۱۳۷۵ م) دایہ وابلاؤف بیہ کوفہرہ

ودلی یی خودی بیه کراماتی وی هه بویه ونه زمانی هه می طیران
زانییه وپی گوته فقهه می تهیران .

فقهه نه بازاری (مکسی) و (جزیری) و (فنک) دا
خوندی یه که له کی له (مدرسا فنک) دا مایه چونکه که له ک
به حسنی فقهه و فنک پیکه هه تانوه دیته کرن و بلاقه له نیشت
خه لکین جوی بوتان دا کو له نک (فنک) له نیف به ینا هه ردو
ئاواندا وله سه رری داره کی (طاوک - تاوک) مه زب هه یه
هه تانوه و هه بلاقه له ناو خه لک دا کو (فقهه می تهیران له ژیری
وی (طاوک کی) دا نشیسین کر یه و هه ر که سی له ژیری طاوکیدا
بنشیسنی خه تی (خط) وی که له ک سپه می وجوان دی .

هه روسا بلاقه دنیشت خونده و ری بوتان دا کو (فقهه)
هونراوا خوی (نهی ناو و ناوت) له سه رهخی شه تی بوتان
(دجله) نوبیه له نک (فنک) ونه وجهه دکه فی ته نشتا
ناشخ خرابه ونیز یکی (۵۰) مه تر له رهخی راستی روبرای (فنک)
له نک رژنای له نیشت ناوا (دجله) دا (۱) .

نه هت ناخاوتنانه راستین یاراست نه بن نیشانی نه وه یه کو
که له کی له (مدرسا فنک) دا خوندی یه و که له ک له وی مایه .
هه روسا فقهه له بازاری جزیری داژی خوندی یه و که له کی
برادر بویه له که ملای جزیریدا به لکو نه دوره له نک

(۱) (نک) نهو گونده کی بچو که ددهوری هه هفت ماله دنیفت
شکه فتمین ویدایه دکه فی . سهر ناوا (دجله) له باکوری (شمال =

ملا درس خونديجي وملا سهيدايي وي بي .
ناٿو بانگي فهقهجي تهيران بهلاٿ ببو کوانسانهک زاهدہ
وژخودي ترسه وشاعره کي مهزانه ديژن چارهک ژناکا که نج
وجوان که لهک چه زکر فهقه بييني چونکه ناٿي وي بلاٿ ببو نه ٿ
ژنه جلو بهرگي جوان وسپهجي لهر جوکر وله گوندي

= (جزيرا بوتان) لهدهوري (٢٥) كيلومتر زيڪ دورن ههر .
وساد که ٿي له بن زنجيرا چيایي سپي دا . دوروبار ژفنگ دزين
ودکه ٿن نيٿف (دجله) دا دريژاهاوان که م تره ژ كيلومترهک
گونده کي نوله ٿي (قرني) سهدههي دا ناٿا بويه له ته نشتي فنک
بناٿي (که ره شا) . وبه رامبهري فنک له روژ ناٿاي (دجله)
گوندي (خندهک) و (جره جي) هه يه خندهکا که ٿن
که لهه کي بچوک بويه نهوژي جهي (آثار) سورها وي دياره
دکه ٿي سهر که ناري (دجله) بهرامبهري فنک .

فنک بازاره کي که له کي که ٿنه له پيشيا (اسلام) دا ناٿي وي
وهاهاتي (پنياکا - پنک) فنک وکو (هه شيان - ثمانين)
نهواکو له پшти چيایي (جودي) يه وهه روسا (قه سرکا کيلي)
له بازارين (کوردوين) بونه بهسه دان سال له پيشيا مسلما
نه نيبي . نه وچاخه باژاري (جزيري) نه بويه .

هه روسا (بازفتي - بازبدي) کونهو گونده که له دهشتا
هه سنان (له سهر) حدودي (تخوبي) سوريه (بازاره کي
که ٿن بويه وکوفان بازاران له دواي هاتي .

(خه نده کی) هانیه (فنك) ژبو دیتنا فه قه به لئی چاخی
 فه قه دیتیه به جلو بهرگی که ژن و قریزی ژدیتنا وی پوشمان بویه
 = (اسلام) فنك پای ته ختی به هرا باکور (القسم الشمالی)
 بویه ژبو هتان و میرانین فنك مه زن تر و قوی تر (به هیتر) بونه
 ژمیرانین (جزیری) هه تا نیزیکی سه ده هی هه شتی کوچی
 (هجری) . به کوردین وی دگوتن (به ژنوی بشنوی) میژوفانین
 مسلمان که له ک مدحین وان کر نه گوتنه که له ک میرچاکن
 ومهردن . . .

میرانین (فنك) هه تا سه دی هه فقی کوچی ژبو جاغا .
 (مهران) یان بون میر (حسین) کورئی میر (داود) ی
 بشنه وی کو که له ک شاعره کی کوردی مه زن بویه له سه دی پنچی
 کوچی دا و ساعری (ده وله تا دوستکیا کورد) بو مدحی ژو جاغا
 خود که و دیژی :

« فان یر الناسُ رسمَ التلّ في جهة

فالتلّ عند (بنی مهران) بجهولُ »

نهو له چاخی مه دا که لها فنك به هرا که له کی تا ئایه و که له ک
 تاسی یه وهه ریس هنده ک ژسورها ئی بازاری دیاره و جهین
 باژیرژی باش دیاره و خرابه یه .

له کتیبیا من دا (الدولة الدستکیة فی کردستان الوسطی)
 من که له ک به حسا فنك وهه شتیان و بازفتی (بازیدی) و (بینات
 - باعینا) و که له کی جهین تر کریه .

وبه چه همه کی ستمک ته ماشایی وی کریه فقهه باش زانی کوله
چه هشی ویدا نه شیرینه ده سمت پئی کر شعره ک به وی ژنی گوت
تیدا چه یا ونا بروینی وی بر پیشیاری هونراوی نه فیه :
« نه ری شوخی نه ری شه نک هه چی که سی له ته را که
ژته وهیه نه وهینی پاکه » .

فقهه هشی تهیران پاش نه وه کرگه له ک د (فنک)
و (جزیری) دامایه گه رایه بو بازاری (مکسی) زه لامه کی .
گوندی (وهره زوز) کودکه فی (جنوبی) مکسی به دو
سهه تان که چاخو دایه فقهه . وها تهیران ژن هینایه (۱) .

(۱) هه نا نهو له نک خه لکی مکسی و بوتان په لاقه و دبیزن
چاخنی فقهه له فنک بو روژه کی چو سهر ناا (دجله)
دیت کو سیفه ک به ناا داتی هلمکرت و که زه کی لیدا به لئ
پوشمان بو کونیشی وی سیفی خارد و گوت نهوت سیفه حه رامه
چونکه خودانی وی نه دایه به من نیقی دیتر به ده سقی خو کرتی به
به بهر فایدا هل گه رایه و گوتیه دبی من داری فی سیفی به بینم
وبه خودانی وی بیژم کومن عه فو بکه .

دبیزن فقهه به بهر ناا (دجله) دا هل گه رایه هه تا که هشتیه
(وهره زوز) ودیت داری سیفه کی له سهر ده فی ناا یه
سیشین وی وه کو نهو سیفه یه کونیشاوی خاریه و نیقه کاتر
له ده سقی ویدایه دیت کو پیره میره ک له نیف وی باغی دایه فقهه
سلام کر سهر مه سه لاخوو سیفی ژیرا گوت وهیسی ژی کر =

(مکسی) گه لهک ناؤف و بایبی وی و باغو و بستافین وی
به فقهه خوش بویه به لئج خار دین وی پی خوش نه بویه چونکه
خه لکی قش بازاری نه ده و لمه ندن و هادی بنین تهیران مدحی باغو
بستان و زاهدو پاله و این مکسی دکه و تاقیژی (ذم) خار دین
وی دقئ شعرا بچکو کدا :

« مثلج مکسی جاری نه یو دم دل به زیر »

نه ژ' عابدان نه ژ' زاهدان نه ژ' گوشه گیر

نهر تو کوثر مثال است باغی تو جنت نظیر

چه یغنی باشد زاد تو تا خویش و پشریک و مه هیر . «

نازائم فقهه چه چاخی دا گه رایه بومکسی نه دوره گه راناوی

پاش سال (۱۰۳۱ ه - ۱۶۲۱ م) دابی چونکه له قی سالیدا

نه وی له گهل ملای جزیری پیگنه د (جزیری) دا شعرا (ملا

و فقهه) گوتنه . هر وه کو تهیران دبیژی دقئ هونراویدا :

= کوعفو به که به لئج پیره میری کوت : من کچهک هه یه کوره

شهله ، و که چه له نه گهر تو کچامن مه هر نه کی تو عفو نا که م

فقهه نه چاری رازی بو و کچاوی مه هر کر به لئج چاخی کو کچه که

دیت ته ماشا کر جوان ترین و سیه حی ترین کچه فقهه ژخه زوری

خورا کوت بوچی تو کوت کچامن کوره ، که چه له وشه له

کوت : نوره یانی به حرامی ته ماشای که س نه کریه ، که چه له

یانی تا قما زوژ سهری وی نه دیت یه ، شهله یانی به پیخاسی

نه که رایه .

« دزانم مداحی کیمه دههزارو بهك و سهان » .

تهیران دمکسی دا مایه هه تا کو لهویدی مردیه یان
له گوندی (وه ره زوز) مردیه چونکه گورای لهئی گوندی به
هه تا نهوژی خه لك دچن زیارده تا گورای (۱) .

(۱) به لئی لهولاتی مکسی به لاقه دیسان کو میری مکسی
ژفه فه عاجز بویه چونکه میری جزیری دیاری به کی پر بها دایه
فه فه دپژن کراسه کی مرواری بویه دایه ییچ ژبو ژناوی میری
مکسی نهو دیاری به ژتهیران خاستویه به لئی نه دا به میر میرژی
لئی عاجز بویه تهیران ژمکسی چویه بو جهیچ (هیزانجی)
وله گوندی خو (طیران - تهیران) مردیه وگورای لهویدی به
ههروسان بلاقه دجهیچ مکسی دا کوچاخنی فه فه مردیه خه لکی
مکسی کونته دبی گورای دوولاتی مه دابی بیلی خه لکی هیزان
کونته دبی لهووانی مه دابی چونکه فه فه خه لکی جهیچ مهیه
به لئی پاشتی پیک هاتنه له سه ره ئی کودو تابوتان تینن به شه وئ
دوسی کهس ژههردو به ره کان فه فه نیخن نیف یهك ژههردو
تابوتان دا سبه هیچ هه ریهك ژخه لکین مکسی و هیزان تابوتهك
برنه وههردویان گران بونه وهه ر تاخمهك ژوان تابوتا خو
دوهولاتی خودا ژه شارته .

وها نه وئت چیروکا ههژی ههیه هه تا نهو وکه لهك سه رهانیین
دیترژی له سه ر ژبانا تهیران به لاقن دجهیچ مکسی وهیزاندا .
وکه لهك ژوان نه راستن .

نهم نزانين تهيران ههتا چه سالی ژبايه ودچه سالییدا
کوج کردیه (مردیه) بهلی هنده دزانين ساخو زیند بویه
دساللا (۱۰۴۱ ه - ۱۶۳۱ م) دا چونکه دئی سالییدا هونراوا
خو « دلو رابه دلو رابه » گوتیه ههروه کوودواهیای ئی
هونراوید ادبیژی :

« ههزارسال چلو یهك چونه » .

وها ژبومه دیار دبی کوتهیران دچه چهرخئی دا ژبايه یانی
دچهرخئی یازدههی کوچی وههفدههی زایینی دا بویه نه دوره
هنده ژزیاناوی که تیبی دنیش چهرخئی (۱۰ ه - ۱۶ م) دا
وتهوکه سین گوتنه تهیران دچهرخئی (۸ ه - ۱۴ م) دا بویه
به خهلهت چونه وکومیزووفان امین زکی کودبیژی د (تاریخ
الکرد وکردستان) دا لاپهری ۳۳۶ : تهیران دئی میژوییدا
ژبايه (۱۳۰۷ - ۱۳۷۵ م) .

تهوا بابتهتا گوتنه هونراوین فقهه دوی دهست نهمیسی دا
(المجموعة الخطیة) بناقی « شاعر مکسی » هه هاتیه وهادیاره
کوتهیران که لهک دمکسی مایه ههتا کو به شاعری مکسی ئی ناقی
هاتیه وبلافت بویه ههروه کو به خه لکی ئی چهی هاتیه ژماردن .
تهیران شاعره کی مهزنه وکه ئنه یه کیکه ژههرسی
شاعرین کوردین مهزن کو احمدی خانی ناقی وان هیتایه
د (مهم وزین) ئی دا .

نهوژی دچاخئی مهدا که لهک ناو ودهنگی وی بلافه دنیش

کرمانجاندا یانی دکوردستانا تورکیه و سوریه و بهمدیناندا تهریران
که لهک شعر درست کریه ودانی به هه تا نهوژی کهک شعرین وی
به ده ست نهمیس بلائن دکوردستانا ناؤه راستی دا تهریران شعر
کوتیه دناموزکاری نایینی (النصائح الدینیة) دا ودمدحی
پیغمبهردا ودغزل ونه ئینی دا وئاخافتن (مناجات) دکهل ناؤه
وئاش نه واکو پیشیماوی « نهی ئاش ئاش » ه و دکهل ته بیعهت دا
کوتیه هه روسا (سهر بهارژی شعری هه به وههر وسا شعر
د (هجو) دا هه به وکو :

« نهی شوخی نهی شهنگی » .

شعرین تهریران که لهک رهوان وخوشو ئاسان هه می
کهس تی دکه هی وه گوسترانان وشعرین وی (شعبی) نه نهک وکو
شعرین ملای جزیری گرانن خه لک تی ناکه هین ژبه رفی
که لهک خه لکین نه خونده وارژی هندهک شعرین وی ژبه رن ودزانین
و کو « نهی ناؤه وئاؤه » .

هه تا نهوژی که لهک هونراویرن (شعرین) فهقه هه نه
له کوردستانا کوله ژیر حوکمی ترکیه دایه وهونراویرن وی بلائن
نه کهر کوم بیته کرن دیوانهک لی درست دبی .
ژبل شعر فهقه هندهک نهمیسین و به ره می تر هه به وه کو
داستانی (خانجی دم دم) .

فهقه هی تهریران له (فنک) دا شهری (جهنگی) خانجی
دم دم (نهمیسی به به جوره کی (حماسی) که لهک عجیب و به زمانی

کوردی لقی داستانی دا نفیسی به کوچه‌وا (خانى دم دم) که لها
خو ئاڤا کریمه و نه‌ف که لهه چه ند مه‌زنه و ئاسی به دواى چه‌وا
نه‌ف میری کورد چینگا شاهى عجم و قزلباشان (شیعه) کریمه
ژ بهر خاتری دین و مسلمانان تی بیی که لهک (مبالغه) تیدایه .
وها پیشاندایه کو (خانى دم دم) وه لی به کی خودا بویه
وبه (الهام) که لها خو ئاڤا کریمه . به راستی نه‌ف داستانه
پارچه‌یه که ژهنه‌ر چاخى له چقاتان دینه خوندن حرسی خه‌لکی
دینى و مویى سه‌ری وان گز دکه . و نه‌ف داستانا (خانى
دم دم) هه‌یه بده‌ست نفیس له کوردستاندا و ده‌ست دکه‌فی نه‌که‌ر
چه‌ند ژى که مه .

هه‌دهک که سین دیترژى شه‌ری خانى دم دم نفیسی نه به لی
که‌س دپیش ته‌یران نه نفیس به .

شه‌ری خانى دم دم له ساللا (۱۰۱۷ ه - ۱۶۰۸ م) دابویه
له زه‌مانی (ته‌یران) دا له نیڤت به‌ینا (أمیرخانى) برادوستی
وله‌شکه‌ری شاهى عجم (ایران) (شاه‌عیاس) ۱۰ .
که لها (دم دم) دکه‌فی باشورئ (جنوبی) بازاریئ
(ارمیه - رضائیه) وله‌پشتی (ده‌شتمه‌بیل) له کوردستانا
ایرانی دا .

هه‌تا ئیستا تو میژوڤانهک (مؤرخ) نه نفیسی به کوفه‌قه
داستانا (خانى دم دم) هه‌یه ویا له کودئ نفیسی به .
میژوڤان (أمین زکی) نفیسی به له روپه‌را ۳۳۶ ژ

(تاریخ الكرد و کردستان) کو (حکایة الشیخ سنان)
(قولی آسیا ره ش - قول الحصان الاسود) ژدانینا فه قه هنی
تهیرانه .

وهابلاؤه کو داستانا (شیخی صنعانیان) ژی فه قه دانیه
ژه ژه راسته بهلی ملای جزیری ژی به حسی صنعانیان دکه .
تهز دبیژم نه دوره کو (قه ولنج سیمه بانج) ژی ژدانینا
فه قه یه چونکه شیوه بی (اسلوبی) ژنی داستانی وه کو
یا (خانی دم دم) .

(قه ولی سیمه بانج) چیروکه کا (قصه) هاتیه دانین
له جه نکه کا یا صحابیان . واتیدا نقیسی یه کوله شکهری مسلمانان
(صحابیین پیغمهر) هاتیه بو ژه کرتنا (دولا سیمه بانج)
له ویدا شهره کی مه زان بویه دنیت بهینا دانشتیین ژنی دولنج
(نهالی) و سه حایبان دا که له که سه حابه شه پرزه بونه به رامیه
کافران وشکه ستنه وله شکری کافران که له که بویه و که له که
نازابونه هه تا (امامی علی) کورنی (ابی طالب) هاتیه له هانا
سه حایبان وله شکهری کافران شکان دینه وقرانا وان هینایه .
دیاره ژمیژویا اسلام (التاریخ الاسلامی) کوچه که
نه بو بناؤی (سیمه بان) کو سه حایبان چه نکنی لنج کرین
دکوردستان دا و امامی علی نه هاتیه کوردستان بو ژه کرتنا و
وابلاؤه له نیت خه لکی (بو هتان) دا کو نوالا (دولا)
(سیمه بانج) نوالا (بیئات) . کود که ژنی باکورا (شمالا)

(فنك) بنيزيكي (۲۰ كيلومتر) و باشورا (جنوب) گوندى
(فنك) و (زونگا حاجى عليان) (۱) .

چهند ميژ و فانهك نافي (بينات بينات) هيماون بناوى
(باعيناانا) مقدسى نقيسى به له كتيبا (احسن التقاسيم)
ودبيزي :

« باعيناانا زهه طيبة وهى خمس وعشرون محلة تتخللها
الساتين والبياد وليس مثلها بالعراق مع رفق ورخص » .
وهروسا (ياقوت الحموى) نقيسى به له (معجم البلدان

(۱) (بينات) بازاره كى كه فنه نهوژى (متاره) ياوى
ماوه ومزيه فتا، كى پتهو (قوى) زى مايه وخانى به كى كوچمى
ييتمازيو (ايتام خانه) كوپى دبيزن (جيما) مايه نه كه رچهند
گوندهوى نينه به لكو (بينات) سهرويرا به ونيزيكي بيست ماله
وله ته نشت بينات بمسافا (۳۰۰ متر) گوندهك هه به بناسقى
« عه وينا » كه متره زدهه مالان دكه ون دا تاخه كا بينات بويه
وروبار لنگوى دزى . من بهيست به ژعالمه كى ز اصل خه لكى
بوتايه كو (قهولى سيمه بانى) (شيوخ رشيد) ئى خه لكى
گوندى (ره شينه) دانينه به لئى باوره زامن بشى تاخافتى نينه
چونكه (شيوخ رشيد) بناف ودهنگ نه بويه وكو شاعرهك
ويا كتبي هه بهيى وهروسا شيخ رشيد نيزيكانى خزمايه تى هه
بويه له كهل بنه مالا وى عالمى زه دوره ژبوئى نه ثت تاخافتنه
كوتبيى .

ج ۱ ص ۴۰) وديبژى :

« باعينائا قرية كبيرة كالمدينة فوق (جزيرة ابن عمر)
لها نهر كبير يصب في دجلة وفيها بساتين كثيرة وهي انزه
المواضع تشبه دمشق . . . » .

له كتيبا (بلدان الخلافة الشرقية) هاتيه كو (ابن
سراييون) ناڤى باعينائا به (باسانيقاؤه ناڤ هينايه .

(بينات) پره له دارين (صنوبر) وزيتون (كوصوبر
له توجهى ترنيته دكور دستانا كود زير ده ستي توركاندا وټه ټ
نواله (دوله) له زقستانى ژى دا هه ره شينه .

پاش گه رانه كا كه له ك دكتيپان دا ديتيم كو (سيسه بان)
ناڤى بازاره كى به ژولانى (ارمنستان) ئى هه ر وكووها هاتيه
د (معجم البلدان ج ۳ ص ۲۱۵) دا : « سيسه بان بفتح اوله
وسكون ثانيه وسين اخرى مفتوحة وباء موحدة وآخره نون
والعجم تقول (سيسوان) بالواو عوضا عن الباء بلدة من
نواحي (اران) بينها وبين (بيلقان) أربعة أيام من ناحية
اذربيجان . . . » .

شهره ك ژى دڤى جهى دا بويه هه ر وه كو هاتى به د (الكامل
ج ۳ ص ۸۵) دا كو حبيب كورى مسلمة دساللا (۲۵ هـ) چو
دكهل له شكوره ك ژعريين مسلمان بو (سيسجان) پاش ټه گرتنا
بازارى (دبيل) خه لكى جهى سيسجان جه نكت كرن له كهل
مسلمانان به لئ مسلمانان ټه و شكينان دن وجهو كه لپين وارن

ټه گرتن (۱) .

ټه و ابا به تا گوته (سیمسجان) ژولاتی (ارمینیا) بو
ودکته نیف بهینا (دبیل) و (خزران) ودئی ولاتی دا
کورد هه بونه که لهک ژمیژمه هه تا (دبیل) کو پایتهختی ټی
بههری یه ژ (ارمینیا) دژیر دهستی کوردان دا بو و که لهک
ژخه لکی وی ټوردبون هه روکو مقدسی دبیزی د (احسن التقاسیم
ص ۲۷۷) دا دچهرخا چاری کوچی دا هه روکو حکومه تا شدادی
یا کورد دئی چهرخی دا دئی ولاتی دا درست بو . نه دوره
کوردان و ارمینیان پیکمه شهری نه ټان عربین مسلمان کوژوان ران
دگوتن سه حا پین پیغه مبهر) کربن لهک من ټه یه شهری
سیمسه بانئ ټه ټ شهری هه یه چیر و کاوی دنیف کورد و ټهرمه نیان دا
ما یه هه تا که شاعره کی کورد ټه هونان دیه یان ژکتبین مسلمانان
یا ټهرمه نیان وه و گرتی یه ټه و ابا به تا گوته و وشه یا (لهک - لهک)
تی یه و تیداتی : « سه د هه زار لهک ژکافران هاتن بو شهر »
نازانین مه خسه د پی سه د هه زار کوردین له که یانی ژعشیره تا
(لهک - لهک) یان مه خسه د به و وشه یا « لهک » سه د هه زاره

(۱) هاتیه د (معجم البلدان ج ۳ ص ۲۱۶) « سیمسجان
بلده من نواحی اَران و بین سیمسجان و دبیل سته عشر فرسخا »
وها دیاردبی کو سیمسه بان و سیمسجان نیزیکی یه کن وچه نکا
سیمسه بانئ هه ر چه نکا سیمسجانه نه دوره دتاریخین ارمه نیان دا
ژی هه بی .

چونکه « لهك » به كوردیا كه فن یان به فارسی به معنا سه د
ههزار تییته .

د کتیبیا (الاكراد) یا (باسویل نیکیتین) داته نیا نهفه
هاتییه کوشاعر (سوس یان سوسو) سیسه بان نقیمس یه بهلی
نهفه نهراسته چونکه تو شاعری کورد بهفی نافی نه بویه
وسیه بان نافی وی چهی بویه کوشهر تیدا بویه هر و کوژ
(قهولی سیسه بان) تییته زانین .

مه لای باته یی

ناشی ئی شاعرئی کوردی مه زنی بناو بانگ (حسین)
 ژدانشتیین گوندی (باتی) یه کود که ئی نیزیکی که لینی
 (تیاری) ژولهاتی هه کا (یا) واهزر دکهم کو گوندی (مارونس)
 نیزیکی گوندی باتی یه و باته یی ژتیرا (ئه روشی) یه نهوژی
 ژزوریه تا. ملای باته یی مانه و من هنده ک ژوان دیتمه وله نک وان
 بلاقه کوناوی باته یی حسین .

ژیانی (حیاتا) ملای باته یی به گشتی نه هاتیه نهمین
 نهم نزانین کوری کیه و چه وا خونديه وله چه ند جهان
 خونديه نه دوره (باته یی) خوندا خوله (مدرسا) میر حسن
 وهلی (له بازاری) مکسی (دا تهمام کریمی نهف مدرسا کو
 ژچین مه زنی خوندن ویه و کو (معاهد) له کوردستاندا و کو
 مه دره سا (میر ناقدلی) ومه وره سا (سور) له بازاری (جزیرا
 بوتان) دا و (مه دره سا میر ناصر) له گوندی (طانزه) و مه دره
 سا (فنک) ژبوتان . دبیژن چار هه بیه هه تا (۳۰۰) فهقه ه
 هه بونه له (مدرسا میر حسن) دا و (۱۰) سه یدا (اساتذه)
 تیدا دهرس دکوتن .

باته یی بی گومان (بی شهک) له ئی مه دره سی دا خونديه
 و که له ک خوشه ویست بیه له نک میری (مکسی) و بیژن هه می

سالی سه رهك چويه (مكسي) وميرئ مكسيخ خوشتبه لنگ خوي
هه رهك رون دبي وديته زانين ژهونراواوا (شعرا) :

« ژچريا پاشيي پيدا مهلاي باتهيي كانئ

سه فهر كيشا دمكسي، دا له سه ر وقتي زځستاني »

نه دوره (بانهيي) له (جزيرا بوهتان) و (جوله ميركئ) ژي
خوندي چونكه (جوله ميركئ) و كوپا يته خت بويه ژبو جهي
(هه كاريا) وه جا نشيني ميرانين نه و وه لاته بويه كوهه تا (وان) و
مكسي ژي له سه روي وه لاتي دژميرئ له (جوله ميركئ) ژي دا
مه دره سه به كي مه زن هه بيه له ژير چاڅ نير ياميرين هه كاريا
دا بويه .

دهر بارئ ناڅو چه رخي (زه ماني) باتهيي :

دكتور بليج شيركو ، وامين زكي ، وماموستا علاء الدين
سجادي گوتنه ناڅي ملاي باتهيي (احمد) ه به لئ وراست
دزانم كو ناڅي وي (حسين) بيچ چونكه وها هاتيه نقيسين
له سه ر پشستا (مولودا) وي وهه ر وكو بلاڅه نه و دنيمت نه څيښ
(أحفاد) وي دا و دنيمت ملاين كوردان دا دجهي هكاريا و بوتان
و بهدينان دا من پرسی ژماموستا سجادي گوت وها بليج شيركو
گوتيد (القضية الكردية) دا وهه ر وها امين زكي ژي . نه وين
ديژن ناڅي وي احمد هه يچ دليل يان نينه چونكه ناڅي (احمد)
دنيمت تو شعرين باتهيي دا نه هاتيه .

دهر بارئ چاخ و زه ماني باتهيي ميژو څانئ مه زن امين

زکی دبیزئی د (تاریخ الكرد و کردستان روپه را ۳۳۶) دا :
« ملای باطی خه لکی کوندئی باطی یه ژاویا حکاری ناوی وی
احمده دنیش بهینا سالین (۸۲۰ - ۹۰۰ ه - ۱۴۱۷ - ۱۴۹۵ م)
بویه » هه روها سهیدا علاء الدین ژی کوتیه د (میژویی ادبی
کوردی روپه را ۵۳۶) دا به لئ نه آخافتییه ده ربارا ژیا ناوی .
دبئی امین زکی ژ (القضية الكردية) وهر کرتی به لئ من نه شه
به دور دزانم و نه شه تاریخه کادوره من وها نیزیک دزانم کوبانه یی
دنیشت چه رخا یازده هه تا دازده هه کوچی دابیی وهه هت چاخ
(معاصر) بیی دگهل احمدی خانن نهوی کوزیا یه د (۱۰۶۱
- ۱۱۱۹ ه - ۱۶۵۱ - ۱۷۱۰ م) دا نه گهر باته یی دپیشیا خانن بیا
و کو علی حریری و ملای جزیری و فهقه هه تهیران نه دور بو ناوی
ویژی دگهل ناغی فان دناو (مهم وزین) دا بهینا نه گهر
بیژین هنده ک ژیا نا هه می یان که فتییه دنیشت چه رخا یازده هه دا
به لئ هنده ک دپیشیا هنده کان بونه .

هه ر و سا امین زکی و هنده کی ترژی خه له ت بونه کو کو تنه
ملا احمدی جزیری دسه دئی شه شی کوچی دابویه و تهیران
دسه دئی هه شتی دابویه و حریری دسه دئی پینچی دابویه نه دوره
نه هت تشتین هه ژ (القضية الكردية) هاتنه وهر کرتن نه هت
کتیبه نه گهر چه ند پر بهایه به لئ میژویین (تواریخ) ژیا نا
شاعرین کوردین که هت دئی کتیبی و هاتنه پیش خستن هه ریه ک
به چه ند سه د سالیک ژبووی کوبیی به پیشان دان کو نه ده با کوردی

که لهک ژمیژ دهست پی کریه .

دیسان دبیزم دیتہ زانین ژنقیسان دنا هونراوین (شمرین)
باتہ بی دنیث وی کہ شکولا کود ساللا ۱۱۸۱ هاتیه نقیسین
کوباتہ بی بناث و بانکت بویہ وشمرین وی بلاث بونہ که لهک دپیشیا
ساللا ۱۱۸۱ هدا چونکہ نه کهر شاعر بناث و بانکت نه بی وهونراوین
وی دنیث خه لک دا بلاث نه بن مروث هونراوین وی دنیث
که شکولیک دا ژبوخو نانقیسی ههروه سا دنیث به ینا مردنا احمدی
خانن کو (۱۱۱۹ ه) به وسالا (۱۱۸۱ ه) دا کوسالا نقیسینا
قی که شکولیک به (۶۲) ساله وتهه ننی (عمری) باتہ بی
(۵۰) سال بویہ چاخنی هونراوا خو « صبح و نیقاری » کوتیه
هه وکو دئی هونراوین دا دبیزئی :

« پینچی سالی شهله وهندی که فتمه چاها ره صد »

دبی نه وث هونراوه پشتی چند سال ژدانین و بلاث بوناوی
نه وث چا هاتی نقیسین دوی که شکولیک دا نیتر نازانین چند ساله
نه کهر به (۱۳) سال ته خمین به کین دبی باتہ بی هه بی دپیش
مردنا احمدی خانن دا .

لنک من نیزیک تر نه وه به کوباتہ بی واحمدی خانن هه وث
چاخنی بهک بن و خانن کوچ کری (مردبی) دپیش کوباتہ بی
بی شاعرهک وزانایهک بناث و بانکت و دبیزم باتہ بی
نه دپیش خانن بویه به لکو بهترین زیاناوی دچهرخا دازدها کوچی
(هجری) دا بویه .

پشقی کو مهلای باتهیی خوندنا خو به دو ماهیی هینایه بویه
سهیدا و درس کوتیه وژیاناخو ددهرس کوتن ودعلم ونهدهب
وشعردانین دهرباس کریه وناؤو بانکی بلاقت بویه دیژن
باتهیی چویه بوجهج وشعراخو « هلورابه ابو القاسم » لهسه
کورا پیغهمبهه دانیه وکوتیه .

مهلاحسینغ باتهیی دهستهکی بلند مه بویه داشعردا کهلهک
شعر دانیه وهونراوه وکو (فهقههی تهیران) بهلی دیاره
شعرین وی نههاتنه کوم کرن وبه بلاقی مانه وکوشعرین تهیران
یان ژی دیواناوی مه بویه دچاخی ویدا باشی به بلاقی شعرین
وی مانه نهودقی چاخی دا دکوردستاندا کهلهک شعرین وی هه نه
دشین کهلهک ژوان پهیدا بکین نه کهر لی به کهرین ودشین
دیوانه کی لی درست بکین .

من دشایه شهش هونراوین (شعرین) باتهیی پهیدا
به کهم پینج ژوان دنیغ وی کتییا دهست نفیس (که شکول) دا
بویه دقان هه می هونراواندا وشهیا (کلمه) « باتی » ههیه
چونکه نهغشاعره وشهیا « باتی » دهه مو هونراوین خودا
دینی چونکه ناغی وی به « مهلای باتهیی » بلاقت به بو هر وکو
وهاتی دشعرا « ژچریا پاشیغ پيدا » .

ژهونراوین باتهیی وژ مه ولودا کرمانچی یاوی دزانین کو
نه وکهلهک شاعر بویه وکوتهیران وحریری من علی حریری
ومهلای جزیری وتهیران وخوانی وباتهیی ژ (طبقا) نیکین

دژمیرم ژشاعرین کوردان دمیزویا کوردستانا نودا ته گهر چهند
جزیری و خانای ژهه میان بلندترین .

باته یی مولود نامه یه که به شعر دانای به نای (مولودا
کرمانجی) دنیقت خه لک به لاهه پیشیاوی ته ته یه :

« حمدی بی حد بو خوائینی عالمین

ته و خودایینی دایه مه دینی مبین »

ته هت مولود نامه یه که لهک خوش و ره وانه وه یه که م (اول)

مولوده کوبه زمانی کوردی هاتیه نهمسین . دساله ۱۳۲۴ هـ دا

(کوردی زاده احمد رامز) له مصری چاپ کریه .

منصور گرگاشی

منصور شاعر كه ز شاعرانين كوردین كه ژنه خه لكی كوندی (گرگاشی) یه ژجهی بهدینان گرگاشی كونده کی بهچو كه دكه ئی روژ هله هتا باژاری ئامیدی بی - عمادیه) دژیر ریزه چماییك ژچمایی (گاری) یه نیتف بهینسا ههردوكان دهوری سنی سههت ریگه یه .

ماموستا علاء الدین سجادی ناوی منصور به کورتی هینایه د (میژوی نه ده بی كوردی روپه را ۵۳۶) دا ودیژی ملا منصور خه لكی (بوتان) ه وهه هه چاخنی (معاصر) ملای باته یه . من نامه یه كه هنارد بو سهیدا (شیخ مندوح بریفكانی) هنده كه پرسیار منژی كرد چونكه شههرزاهیاوی ههیه دشهرو شاعرین گرمانچدا دنامه یا خودا كو ژبو من هنارد دیژی : منصور خه لكی (گرگاشی) یه وهه هه چاخنی باته یی بویه ودنیفت بهینا ههردوكان (مناظره) كا به شعر ههیه .

ئه م نزانین تشته كا دیتر ژژیانا ئی شاعری ، نازانین دچه سالیدا ژدایك بویه ونجه سالی مردیه وژیاناوی چون بویه هنده دزانین دپیش (۲۰۹) سال بویه چونكه شعرای « سبحان ژشاهی بی چون » دنیفت وی دهست نفیسی دا بویه نهوا كو دسال (۱۱۸۱ هـ) هاتیه نفیسین .

نهټ شعرا هه که له که ره وار و خوشه له سه ر بهاری به
که له که ووشین (کلمات) گوردی یین پر بها تیدایه هه تا نهو
که م شعرین وها له سه ر بهاری هاتنه نفیسین .

نهټ شعره بلاغه دجی بهدینان دا به ناټی (به یتا بهاری)
و که له که که سن دیژن نهټ شعره یا (بکر بکی نه رزی) به
به لچ نه راسته چونکه ناټی (منصور) دویز کا دواهیکی دا هه به
و نه ر و سنا دوی دهنه نفیسین دا به ناټی منصور هاتنه دوی
چاخی کو دنیف ویدا هاتنه نفیسین ته مه نی (عمری)
(بکر بک) دوسالی بویه چونکه بکر بک دسال (۱۱۷۹ هـ)
ژدایک بویه .

به لچ بکر به کت ژی هونراویک هه به له سه ر بهاری که له که
نیز یکی فی هونراوا منصوره و نه که هر دوکان بخونین دزاین بکر
له بهر هونراوا منصور هونراوا خو نفیسین به به لچ نه که هه شیه منصور
نه که هر چند که له که شاعر بویه و هونراواوی (مه دینا) خوشترین
هونراوه .

مینا

نازائم، نهم شاعره کنی به و نااقوی چیه و خهلکی کودنی به
... هه تا نهو میژو و فانهک (مورخ) نااقی شی شاعری و کوماجن
و صادق نه نقیسی به به لکو شعر اوئی نه دیتی به نه دوره نه زی به کم
(اول) کس بم سخی شعرین (مینا) دیتی به نه فانهزی من
و هرگرتیه (المجموعه الخطیة) نه واکو له ساللا (۱۱۸۱ هـ)
یه کنی نه ناس ژبوخو هندهک شعر تیدا نقیسی به .

و هاداره نهف شاعره کورده که له قه با خو به (مینا)
د نقیسی له دواى مهر هونراوه کدا ههف زه مانى (ملاى
باته یی) بیه دورینه ههف چاخى (شیخ احمدی خانى) بی
ویان ههف چاخى علی حریری و ملاى جزیری و فه قه بی تهیران بی
چونکه له نیان بهینا نقیسینا قی کتبی کوله ساللا (۱۱۸۱ هـ) دایه
و مردنی شیخ احمدی خانى (۶۱) ساله چونکه خانى له ساللا
(۱۱۱۹ هـ) دامردیه .

هه روکو نه دوره ماجن، صادق، و منصورى ههف چاخى
(معاصر) مینا و باته یی و خانى بن یاله پیش نه فانه بن نه گهر
چه ند خانى نااقى وان نه هینایه له (مهم وزین) دا به لیج
نه هینانى خانى نااقى باته یی و نهف شاعرانه و هاپیشار دده
کوله پیش خانى نه بینه نه دوره ههف چاخى بن یان له چاخى

کو (مهموزین) نثیسی به نه‌ئان بناؤف و بانگت نه بیون .

له دو ماهیجی دا نه م دکه هین نه‌ئی کوله سه‌دی دوه و یازده هی
کوچی (هجری) هونان دنا شعر بزمانی کوردی بلاؤف بویه
له کوردستان دا بشیوهی (لهجی) کورمانجی به همدینی و که لهک
شاعرین کورد هه بویه نه کهر که لهک ژی ژوان هونرو هیان
(شعریان) و ندابینه . و کو مینا ، ماجن ، منصور ، و صادق
هونراوین ئان هه چار شاعران باشترین به لکه یه (دلیله)
کوئه ئین هه که لهک شاعرین بلند پی نه .

پرتو

محمد آسین زکی نائقی فی شاعری به « شاه پرتو الحکامی
مینا به د (تاریخ الکرد و کردستان) دا ص ۳۳۸ و دبیزی :
زانه یونا مه نینن دهر باراقی شاعری ته وه ته بیع کوهاتیه کوتن
ته وف شاعره دیوانا شعرین خو ته مام کریه دساللا (۱۲۲۱ هـ -
۱۸۰۶ م) دا به زمانی کوردی . و ته قاههژی وهر کرتی به
ژ (دائرة المعارف الاسلامیة) .

د (کووارا ده نکلی کیتی تازه) ژماره ۱ و ۲ بهرگی
۳ ساللا ۱۹۴۴ دا نائقی فی شاعری وهاهاتی به « پرتو بهک میری
هکاری » وله ته نشت نائقی وی دا وله سه رۆان ههردو شعرین وی
تهوین دنیمت فی دیوانیدانه یانی . (دیوانا کرمانجی) نهمس به
« ساللا ۱۲۲۱ هـ » یانی ته وف ههردو شعره دفی سالییدا کوتیه .
هوا بابه تا بوته خودا لی خوشهویی حسین حزنی موکریانی
سهه نوسه ری (رئیس تحریر) فی کوواری بویه .

وها هیچ لهژیانا فی شاعری دیار نینه له نک من ته وه به
« پرتو » نه نائقی فی شاعری به به لکو له وه باوی به ونازانم
« شاه » یا « بهک » چون به نائقی پرتو وه هاتی به کریدان نوکهه
ته وف شاعره (پرتو پاشا) بیخ خامیزویا ژیا ناوی روهمی به
وهندهک ژی ته وه به ههه وکو هاتیه د (دائرة المعارف

الاسلامية ج ۳ ص ۵۲۵) دا :

پرتو محمد سعيد پاشا نهصلی وی ته تهره دکوندی « درایجه »
نیزیکی بازاری (ارمیه) هاتیه سهر دونیای چویه استنبول
بویه کاربدهستی حکومهتا عوسمانی یاترکا دساللا (۱۲۴۰ هـ -
۱۸۳۴ م) دا بویه (کاتب الانشاء) دساللا ۱۲۴۲ هـ بویه سهروکی
نقیس کارا پاشی چویه بو (مصر) . . . دساللا (۱۲۵۱ هـ -
۱۸۲۶ م) دا بویه وزیرئ نیشوکاری مهدهنی (وزیر الشؤون
المدینة) پاشان (سلطان محمود) دخی سالیدا پرتو پاشا نهفی
کر بو (سکوتاری) ژ (آلبانیا) بهلئ دپیش کو به که می
قی جهی نه بازاری (ادرنه) مرد نه دوره والی بی قی بازاری
مصطفی پاشا زهر دابین وی .

پرتو پاشا دیوانا شعرین خو هه بویه دساللا ۱۲۵۳ هـ دا
د (بلاق) هاتیه چاپ کرن وهه روسا دساللا ۱۲۵۶ هـ داستنبول دا
بوجارا دوی هاتیه چاپ کرن .

پرتو پاشا هندهك کتیبین دیتژی هه بویه .

تیه زانین ژ (دائرة المعارف الاسلامیة) کو دیوانا

پرتو پاشا بهزمانی تورکی به نهك به کوردی .

نه دوره پرتو پاشا شعر بهزمانی کوردی گوتی چونکه

خه لکی کودستان بویه ونیزیکی جهی هکاریا بویه ودچرخا

(۱۳ هـ و ۱۹ م) دا بویه یانی دوی چاخیدا کو هاتیه گوتن

پرتوی شاعر خودانی فان ههردو شعران تی دا بویه .

نه کهر پرتوی مه یی شاعر پرتو محمد سعید باشا نه بیی
نه دوره نه وه هاتی التباس کرن به پرتو پاشا وه ووشی « شاه »
یا « بهک » به نافی وی وه هاتیه گردان و بیی کوتنه « شاه
پرتو » و « پرتو بهکت » .

شیخ نور الدین بریفکانی

شیخ نور الدین کوری شیخ عبد الجبار کوری شیخ
نور الدین کوری شیخ ابو بکر کوری شیخ زین العابدین کوری
شیخ شمس الدین .

شیخ شمس الدین شیخی طریقه تا (خلوه تی) بویه
و خه لکی بازاری (خه لانی - خه لاط) بویه و ژخه لاتی نهوا
کودکه فی سهر که ناری بحرا وانی هاتیه بو کوردستانا باشوری
(جنوبی) و دانشقیه دگوندی (بریفکان) دا نهوا کودکه فی
دنیف چپایین جوی (به هدینان) پشتا (عین سفی - شیخان) .
شیخ نور الدین دسال (۱۲۰۵ ه - ۱۷۹۵ م) هاتیه
سهر زه مین له گوندی بریفکاندا .

شیخ نور الدین له نک باقی خو خوندی به و قرآن ژبه رگریه
و چویه بهر فه قاتی بی له نک (ملایحی) بی مزوری خوندی به
دبازاری (نامیدی) دا پاشان چویه (موصل) ژبو خوندنی
وله نک چه ند زانایه ک ژزانایین موصل خوندی و کو شیخ سلیمانی
کوردی و ملا عبد الرحمن کوری ملا عیسی مؤصلی ، و شیخ
یوسف افندی کوری رمضان نهوی کو به ناوف و بانکه به
(ابن محضر باشی) هه تا کو بیجازا خوندنی وه گرتی به .

پاشان شیخ نور الدین طریقا قادری ژ شیخ محمودی کوری
عبد الجلیل موصلی بنی کورد وه گرنتی به وکراهیه بو بریفکان
ولهوی دهرس کوتیه وه می چاخی خوبه درس دان وتصوف و
کتاب نفیسین (تالیف) دهرباس کریه .

ژبل ثو گو شیخ نور الدین شیخه کی که لهک بو ناؤ بو
ناؤ وه نگی وی له کوردستاندا بلاؤف به بو وه تا نهوژی وطریقا
قادری به لاؤف کرد وکه لهک خلیفه و مریدین وی هه بورن
- عالمه کی مهزن بو چهند کتسابهک دانیه دتصوفا وه روسا
شاعره کی مهزن بویه شیخ مه ندوح بریفکانی دبیزی : شیخ الدین
چهند دیوانی شعر دانیه به کوردی و عربی و فارسی و تهؤف
دوشعره دکهل هندهک ژ میزویا ژ یاناوای ژ بومن هتاردیه که لهک
سپاسی وی دکهم .

شیخ نورالدین دساللا (۱۲۶۸ هـ) دا کوچ (وفات)
کردیه وگوراوی له کوندی بریفکانه و خه لک دچن زیاره تا
کوراوی .

شیخ نورالدین تهؤف به ره مهین خاری هه یه :

(۱) دیوان شعر به زمانی عربی تهؤف دیوانه نهو به دوست
هه یه دنیف دست نفیسین (مخطوطات) الجامع الکبیر له بازاری
موصلی دا خلیفه شیخ نورالدین (سید محمد نوری) موصلی
تهؤف دیوانا هه کوم کریه دساللا (۱۲۸۰ هـ) دپاش کوچ کرنا

سه يدایی خووئوئوئو ديووانه بهدهست خه تى سيد محمد نورى به .
(۲) البدور الجلمية في مامست اليه حاجات الفقراء الصوفية
ئوئوئو كتيبة (۱۰۸) روپوره دساللا (۱۲۶۸ هـ) دا
هاتيه نقيسين ونهو دنيق دهست نقيسين (الجامع الكبير) دايه
له موصل .

(۳) قصيدة قره العيون .

(۴) الجوهر المكنون شرح قصيدة قره العيون في السلوك .
ئوئو هه رودوكانه بهدهست نقيس هه نه د (الجامع الكبير) دا .
(۵) منظومه يهك پيشياوى ئه ئه يه :

« كشتت حجب فوق الجنب من سعد العبد على النجح »
زانايهك شرحهك له سه رهئى منظومى نقيس به به ناغى (مرآة
حقائق حق الطرائق في بيان عويصات الحقائق) ئه ئو شرحه
بهدهست نقيس هه يه د (مدرسا صانغ) له موصل دا .

(۶) القصيدة النونية

(۷) القصيدة الهمزية پيشياوى ئه ئه يه :

« فبذلك السر المنور للمورى ينحل سر الحق في الاشياء »
ئوئو هه ردو قصيده يه دكهل (تحفة السالكين على قصيدة
الشيخ نور الدين) دنيق دهست نقيسين (مخطوطات) الجامع
الكبير دايه تحفة السالكين شرحا سيد محمد نورى به دساللا (۱۲۸۶ هـ) دا
له سه ز يهك ژوان هه ردو قصيده يان دانى به و ۲۴ روپوره .

(٨) المعشرات العشرة . نجم الدين محمد طاهر صائغ زاده
موصلي شهر حهك له سه رثى كريبه ود (الجامع الكبير) داهيه (١) .

(١) مخطوطات الموصل يادكتور داود الجلي

مهموزين

گه لهك پر بهسا دزانم كوربلاؤت بكم دنهئف ئى كتبهئى دا
مىژويا كوچ (وفاة) كرنا ههردو عاشقين به نائوبوانك
(مهموزين) دگهل وینه يا (صورة) كوراوان ووينه يا هندهك
ژ (مهده سامير ئاودهلى) كوچ كرنا ههردو عاشقين كوردین نه مر
(مه مئى ئالان) و (سقى يازين) دساللا (٨٥٤ هـ) كودكه (١٤٥١ م)
بويه يانى (٥٣٦) ژپيشيا نهو (١) .

ئهؤت مىژويه (٨٥٤ هـ) له سه ر كئيلين كورا وان هاتيه
نئيسين ونهوژى ئهؤت مىژويه مايه وچاك ديهه خوندن وگه لهك
نئيسين ئى دسه ر كئيلين وان هه يه وبه (ضمير المئى) له سه كئيلين
وان بووان دبه وكو « توفيا » و « رحمها الله » ئهؤهژى پيشان
دده كوئهؤف ههردو عاشقين نه مر ديهك روژى دا مردنه ههروكو
بلاؤه دنهئف خه لكين كوردستانى دا وهه ر وكو زاناي كوردئى
مهزن (احمدئى خانى) ژى وهاكوتيه دداستانا (مهموزين)
ئى دا ئهواكو دساللا (١١٠٥ هـ - ١٦٩٤ م) دابه كوردئى
هونراو (شعر) له سه ر سه ر هاتياؤان ههردو عاشقان نئيسيه
يانى (٢٥١) سال پاش مهموزينئى به لئى خانى نهكوتيه كوچ
كرنا ههردوكان دچى سالى دا بويه وئهؤت مىژويه هه روهن نه كويه
وهه تا ئيمروژى به هه زرامن ههچ كه سهك مىژويا كوچ كورناوان

بلاٹ نہ کریہ دھیج کتیبہ کدا ونہا تیبہ زانین مہموزین دچی
چہرخیک دا بونہ وھروھا ناچی (میرزہ بدین) ژی برای (زینبی)
نہا تیبہ دکتیبہ کا میزویبی دا وکو (شرفنامہ) ژبوٹان وھہر
وساژبو نہ دیار کرنا جہی گورا مہموزین ہندہ ک ژخوندہ وارن
واھزر دکہن کو راستی بہک (حقیقہ) ژبو مہموزین نیہ
بہ لکو داستانہ کا تہ فسانہ بہ (اسطوره) احمدی خان دانی بہ
وگو (بجنون و لیلی) .

وھا بہ بلاٹ کرنا وینہ یا گورا مہموزین وروھن کرنا چاخی وان
ومیزویا کوچ کرنا وان راستی یا مہ وزین چاک و باش دکہ ٹی
بہرچاٹ .

تہوا جیکہ مہی کوٹانہ تہوھہ می نقیسینا کوھہ بہ لہ سہر
کینین وان تہوا کو کہ لہک تستان ژوان روھن دکہ وکو ناچی
باقین وان وروژا کوچ کرنا وان نہ کہ ہشتیہ دستی من ہہ تانہو
وہیشیا من تہوہ بہ ددواروژدا تہو ٹی ژی بلاٹ بکین .

تہوا بابہ تا کوتنہ گورہک ہہ بہ لہنک گورا مہموزین ودٹی
وینہ پندا باش دیار نیہ وھا بلاٹہ دنیف خہ لکی (جزیرا بوتان) دا
کوٹہوہ گوارا (بہ کو) بہ تہوی کو دنیف خہ لکی کوردستانا
ناوندی دا بناٹ و بانگہ بہ (بہ کوی لعین و) بہ کوی عیان ()
ودانشتویین جہی سوران پی دبیژن (بہ کرو کہ) و (بہ کر میر گہوہری)
بہ کو خہ لکی (میر گہوہرہ) کونھوژ کوردستانا ایرانہ دہر گہ ٹانہ

(حاجب) ی میر بویه ونه وه بویه هوی نهوی کو میر خوشکا
خونه دایه (مهمی نالان) ونه هیلایه هردو عاشق به ته ٲمینیا

= گورا مهم وزینی دنیش ژیر زه مینه کی (سرداب) دایه دژیر
مهدره سا میر نأفده لی دا نهف مهدره سه یه دکه ٲی سه هر سورها
جزیری له نک خلاسیا باژیر ژبه هرا باشوری .

نهف مهدره سه یه ژنائی خو تیته زانین کو (میر نأفده ل
الأمیر ابدال) نأفا کر یه به لپی نهومیره کی یه ودچی چه رخی دایه بویه
هنده دزانین ژچه رخوا (۵۸ - ۱۴م) هه تا سالا (۱۰۱۴ - ۱۶۰۵م)
دو که س بنا ٲی (میر ابدال) بونه میری جزیری .

میر نه بدالی نیکی کوچ کر یه (مردیه) دپیش سالا (۷۹۶ - ۵
۱۳۹۴م) دا چونکه کوری وی (میر عزالدین) دٲی سالیدا میری
بوهتان بویه ودسالا (۸۰۴ ه) شورش کر یه له سهر (تیمورنک)
وشه ری له شکه ری وی کر یه هه روکو هاتیه د (تاریخ الکرد
و کردستان ص ۱۶۱) دا ود (شرفنامه) دا .

میر نه بدال (نأفده ل) ی دووی نه ٲینی میر نه بدالی نیکی یه
بویه میر پاش مردنا پا ٲی خو (میر عزالدین) به ٲه شار تی
(مختفی) دنیش تیرا (عه شیره تا) هه وره خ (نه وره خ) دا
نهف میر نه بداله ههف چاخنی میر شمس الدین کوری میر شرف
کوری میر شمس الدین میری (بدلیسی) بویه وروداوه ک
(حادثة) بویه دنیش به ینا هه ردوکاندا دده وره براه سالا (۸۳۵م)
هر وکو د (شرفنامه) دا تی روپه را (۱۶۵ و - ۵۰۴) = .

خویان شادو ته یف خوش بېن هه تا کو میر مهم کردنیشت وی ژیندانی
کورو تاریکدا ودژیر (برجا به لهك) دا هه تا کو دژیندانی دا
مرد دوئی چاڅا کو (میرزه یدین) په شیمان بو (وبریارا خودا
ژبه ر نهرزاهیا، خه لك کومه مع ژیندانی دهرینې و خوشگا خو
(زینې) بددېنې وشاهیاوان ده ست پئی بکه .

= پاش ټی توسالو خان ژئی میری نازانین لنك من نه روره
تهف میر نه بداله (میرزه یدین) بی برای (ستمیازین)
و (زه یدین - زین الدین) لقبها وی بی و زیاب بی هه تا پاش
= مهم وزینې تهف مه دره سه به ناڅا کر بی سهر کوزا وان دسالا
(۱۸۵۴ ه . - ۱۴۵۱ م) دا یان پاش ټی سالی و تهو گورا لنك
گورا مهم وزینې به ته گهر نه یا (به کو) بی نه دوره گورا میر
(آډه دل) بی .

پاش میر ناډه دل کورئ وی (میر ابراهیم) بویه میر و پاش
ټی ژی و به ریز میر شرف و میر بدر و کهك محمد کورین میر ابراهیم
بونه میرین جزیرئ و دسالا (۱۸۷۵ ه . - ۱۴۷۰ م) تورکین
(آق قویملو) جزیر ته گرتن و کهك محمد دیل (اسپر) کرن .
تهوا باه تا گوتنه تهف مه دره ساهاه که ټن تره ژ (مه دره
ساسور) و بچوک تره مه دره سا سور (میر شرف) کوری خان
أبدال کوری میر ناصر ناڅا کر به هر وه کو سه یدای زانا
(مهلا احمدی زونگی) دشرحا دیوانا مه لای جزیرئ دا دبیزئ
میر شرف ژی ساخ بویه هه تا سالا (۱۰۱۴ - ۱۶۰۵ م) شاعرئ =

احمدی خانى دبیژى دمهموزینى دا زینى چو لنك مه مینى كو
 ژیندانى دهر بینى به لى مهم پاش چهند تاخافتنهك مرد خهلكى
 جزیرى له سهروى كوم بون (میر تاژدین) دهست و براینى مه مینى
 ومیرى ستیا خوشكا زینى راستا (بکر - به كو) هيات وبه كو
 كوشت . ودبیژى چاخى مهم شه شارتن زینى له سهر گوراوى
 مرد پاش سى روژ له سهروى گریان له سهر فهرمانا میر گورا
 مه مینى شه كرن زینى ئیخستن نیف گوراویدا وهردو دنیف یهك
 گورى دانه نه دو گور هر وكو دبیژى :

« نه وهردو كه وههردو درجه كى دا

نه و شمس و قمر دبورجه كى دا

بى واسطه وان كرن مقارن

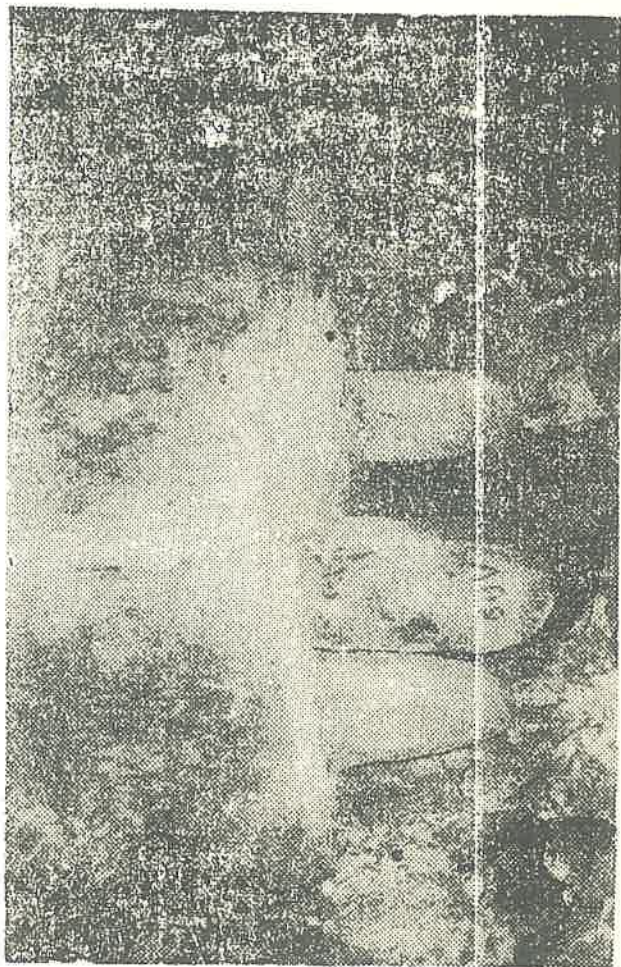
بى فاصله نه و به ههفت سپارن

حاصل شه كرن ژنوئه صندوق

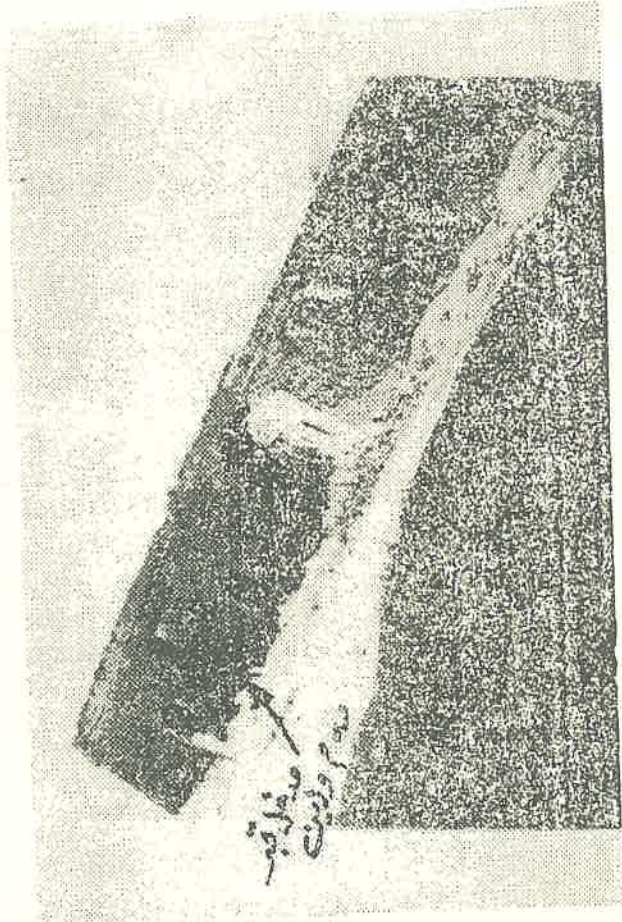
(میر) گوته (مه مینى) ژبوته مه عشوق »

= مه زینى كورد مه لا احمدى جزیرى ههفت چاخى شى میرى
 بویه وگورا مه لا دگهل ههفت گورین تر دژیر گومبه ته كى دایه
 د (مه دره ساسور) دا نه دوره گورا (میر شرف) ژى دنیف
 وئى گومبه تى دا بى .

گورا مهموزینتی

مدرسة ميرزا قلي

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ٩٣ لسنة ٩٧١

